

Jaarverslag 2009

Nederlands

Openluchtmuseum

Jaarverslag 2009

Nederlands

Openluchtmuseum

Jaarverslag 2009

Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum
Schelmseweg 89
Postbus 649
6800 AP Arnhem
Telefoon 026-3576111
Telefax 026-3576147
info@openluchtmuseum.nl
www.openluchtmuseum.nl
Inschrijving Kamer van Koophandel
Centraal Gelderland: 41050671

Redactie: Erik van't Hull
Vormgeving: Esther de Bruijn
Fotografie: Caroline Berkhof, Martin Wijdemans

Directie

drs. Pieter-Matthijs Gijsbers
Algemeen Directeur

ing. Adelheid Ponsioen
Directeur Bedrijfsvoering

Leden van de Raad van Toezicht

dr. A.H.E.M. Wellink, voorzitter
jhr. drs. D. Laman Trip, vice-voorzitter,
tot 17 juni 2009
mw. N. Albayrak-Temur
drs. H.A. Doek
drs. J.P. de Jong
mw. P.W. Kruseman, tot 4 juni 2009
mw. drs. S.C. Shkolnik-Oostwouder MME,
tot 17 juni 2009
drs. R.J.X. Wanders, vanaf 1 november 2009
mr. G.H.N.L. van Woerkom, tot 28 september
2009.
mw. prof. E.A. van Zoonen

Leden van de Ondernemingsraad

mw. G.M. Drent-Soer, voorzitter
dhr. M. den Boer
mw. M. Braafhart
dhr. A.W.M. Jansen, secretaris
dhr. W. Peters
mw. C. Radstaat van der Vet
mw. M. Wissenburg

Subsidiënten

Structureel
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Projectmatig
Ministerie van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Partners
BankGiro Loterij
VSBfonds

Sponsors en ondersteunende instellingen
DHL Express (Netherlands) BV
Prins Bernhard Cultuurfonds
SNS Reaal Fonds
Deelnemers Bedrijvenkring Nederlands
Openluchtmuseum
Vereniging Vrienden van het Nederlands
Openluchtmuseum

Diverse, niet met naam vermelde organisaties,
instellingen, bedrijven en particulieren hebben
tevens een kleinere, doch belangrijke bijdrage
geleverd aan het realiseren van vele bijzondere
projecten in het museum.

SCHEEPSTIMMERWERF „DE DOOP"

Vaarwel Vaderland

*Verhalen van
Nederlandse emigranten*

1 april t/m 1 november

Nederlands

Arnhem

Openluchtmuseum

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord van de Directie	9
Bericht van de Raad van Toezicht	11
Algemeen	12
Collectie en Beheer	16
Presentatie en Educatie	22
Marketing en Communicatie	30
Commercie	34
Facilitaire Zaken	36
Personeel en organisatie	37
Verkort financieel verslag	40
Verkort verslag t.b.v. het CBF	45
Accountsantsmededeling	46
Bijlagen	
I Nevenfuncties leden Directie en Raad van Toezicht	48
II Profiel Raad van Toezicht	49
III Samenvatting Verantwoordelijk- heidsverklaring	49

Ervaring delen...

*Voor een groot en breed publiek
van oude en nieuwe Nederlanders
aan de hand van authentieke objecten
ware verhalen vertellen
over het dagelijks leven in Nederland*

*en bezoekers prikkelen ook hun ervaring
met ons- en met elkaar- te delen.*

*Het beleid van het museum is gebaseerd op
de volgende doelstelling:*

Het stimuleren van:

- interesse in eigen en andermans
culturele identiteit*
- respect voor ons cultureel erfgoed*
- kennis van de geschiedenis van het
dagelijks leven*

Bron: Beleidsplan 2009-2012; missie en doelstelling

Het jaar 2009 was het eerste jaar van de nieuwe beleidsperiode 2009-2012.

Doel van het beleid is ervoor te zorgen dat het museum bij de viering van het 100-jarig bestaan in 2012 in optimale conditie verkeert en de succesvolle ontwikkeling van de afgelopen jaren geborgd is en gecontinueerd kan worden. Maar ook dat het museum een prominente positie heeft in museumland en een strategisch netwerk heeft opgebouwd.

In het voorjaar ontstond veel commotie over een mogelijke andere vestigingsplaats van het Nationaal Historisch Museum dan was besloten; de vestigingsplaats blijft zoals is toegezegd: naast het Openluchtmuseum. Wij zien vele mogelijkheden tot samenwerking.

Het museum werkt al een aantal jaren met jaarthema's. Voor de komende jaren is er gekozen voor één overkoepelend thema: *migratie*. Per jaar staat een specifiek deelthema centraal; voor het jaar 2009 was dit emigratie vanuit Nederland met als titel *Vaarwel Vaderland*.

Vanwege de economische omstandigheden was het jaar 2009 nogal spannend: hoe zou het gaan? Het is prima gegaan, het museum heeft een goed jaar gehad. Ruim 461.000 mensen hebben het museum bezocht, dat is méér dan het toch al goede jaar 2008. Opvallend waren de goede maanden april, het hele zomerseizoen en de maand oktober. Tijdens de winteropenstelling viel december wat tegen vanwege het slechte weer vóór Kerstmis.

De zakelijke markt viel aanvankelijk behoorlijk terug, in de tweede helft van het jaar trad een aanmerkelijk herstel op en ook zijn de reserveringen voor het jaar 2011 bepaald positief.

Op 1 april verwelkomde het museum zijn nieuwe algemeen directeur Pieter-Matthijs Gijsbers. Hij nam per die datum deze functie over van zijn voorganger, Jan Vaessen. Deze had reeds aangekondigd terug te willen treden en op 20 en 21 maart 2009 is op grootse wijze afscheid van hem genomen. Het museum is Jan Vaessen zeer veel dank verschuldigd. Onder zijn leiding heeft het museum zich ontwikkeld tot een vooraanstaand museum en instituut.

De jaarstukken van het museum bestaan uit de jaarrekening en dit jaarverslag. De horeca is ondergebracht in de Stichting 'De Oude Bijenkorf', die een eigen verslaglegging heeft.

Het museum heeft het CBF-keurmerk. Het CBF stelt hele specifieke eisen aan de verslaglegging. Om dubbelingen te voorkomen zijn met het CBF afspraken gemaakt over de wijze van verslaglegging: de eisen van het CBF zijn verdeeld over jaarverslag en jaarrekening.

Wij willen onze grote dank uitspreken aan de eigen medewerkers en vrijwilligers en aan al diegenen (zoals overheden, fondsen en sponsors) die er door hun opstelling in ruime mate blijk van geven vertrouwen te hebben in het museum. Dankzij hen is het mogelijk geweest onze bezoekers een fantastische dag te laten beleven. Ook danken wij de Ondernemingsraad voor de constructieve wijze van samenwerken en zijn wij de Raad van Toezicht dankbaar voor zijn belangrijke ondersteuning en goede raadgevingen. Het Openluchtmuseum is bij uitstek een museum om samen te bezoeken, waar je anderen kunt ontmoeten - zoals medewerkers van het museum, maar ook elkaar en andere museumbezoekers - en waar je je ervaringen en herinneringen kunt delen. Stond voor het jaar 2009 emigratie vanuit ons land centraal, voor het jaar 2010 besteedt het museum aandacht aan immigratie, met als titel *Nieuwe Buren*.

drs. Pieter-Matthijs Gijsbers
Algemeen Directeur

ing. Adelheid Ponsioen
Directeur Bedrijfsvoering

SAMENSTELLING

De Raad bestaat uit maximaal negen leden. Statutair is vastgelegd dat zij door de Minister van OCW worden benoemd op voordracht van de Raad en dat zij een zittingsduur hebben van twee keer maximaal vier jaar. Zowel directie als Ondernemingsraad worden vooraf gehoord aangaande de voordracht. Eén lid wordt voorgedragen door de Ondernemingsraad. De leden worden aangezocht op basis van hun specifieke deskundigheid en passen binnen het profiel van de Raad.

Dit jaar zijn vier leden afgetreden. Statutair waren mevrouw Shkolnik en de heer Laman Trip (tevens lid van de Financiële Commissie) in juni aftredend. Vanwege overwegingen van continuïteit zijn zij gevraagd aan te willen blijven tot en met de septembervergadering. Mevrouw Kruseman is in juni tussentijds afgetreden; hetzelfde geldt voor de heer van Woerkom in september. Per 1 november heeft de Raad de heer Wanders kunnen verwelkomen als nieuw lid en tevens als lid van de Financiële Commissie.

WIJZE VAN TOEZICHT HOUDEN

De Raad is vijf keer bijeen geweest in aanwezigheid van de Directie. Daarnaast heeft de Raad één keer vergaderd buiten aanwezigheid van de Directie; in deze bijeenkomst heeft hij zijn eigen functioneren besproken. Tevens zijn er evaluatiegesprekken met de leden van de Directie gehouden door een delegatie van de Raad, met onder andere aandacht voor het realiseren van de doelstellingen.

De Raad kent een vaste Financiële Commissie, bestaande uit de heren Laman Trip en Doek (tot september) en de heren Doek en de heer Wanders (vanaf november). De commissie is vier maal bijeen geweest in aanwezigheid van de Directie, met éénmaal tevens ook de accountant. Besproken zijn de jaarstukken 2009, de economische crisis, de uitbreiding van de Kasteelboerderij, risico-analyse, liquiditeit, begroting en jaarplan 2010.

In april zijn de heren Laman Trip en de Jong aanwezig geweest bij een overlegvergadering van de

Ondernemingsraad en de Directie; de decembervergadering is niet doorgegaan.

TOEZICHT

Wat betreft de jaarstukken zijn jaarrekening en jaarverslag 2008 van zowel het museum als van de Stichting 'De Oude Bijenkorf' (SDOB, de horeca) in aanwezigheid van de accountant besproken en vervolgens goedgekeurd.

Het museum werkt vanuit het beleidsplan 2009-2012: *De actualiteit van het verleden*. Het hiervan afgeleide jaarplan 2010 en de bijbehorende begroting 2010 zijn besproken en goedgekeurd. Eveneens is de begroting 2010 van de SDOB goedgekeurd.

Op het gebied van cultural governance heeft de Raad een eigen reglement vastgesteld. In het kader van de ontstane vacatures is besloten tot een zelfevaluatie en het opnieuw bezien van het profiel van de Raad. Gebruik zal worden gemaakt van de scan zoals die ontwikkeld is door 'Kunst & Zaken'. Vanwege het houden van toezicht op de SDOB zijn de statuten van deze stichting aangepast en gewijzigd (8 januari 2010).

Diverse onderwerpen zijn een of meer keren aan de orde geweest, zoals de resultaten van het publieksonderzoek 2008, de mogelijke gevolgen van de economische crisis, de directiewisseling, de ontwikkelingen rondom het Nationaal Historisch Museum, risicomanagement en een mogelijke uitbreiding van de Kasteelboerderij tot een grotere (groeps)locatie.

Uiteraard is er aandacht besteed aan het vertrek van oud-directeur dr. J.A.M.F. Vaessen en aan de entree van zijn opvolger, drs. P-M. Gijsbers.

De Raad van Toezicht kijkt terug op wederom een goed jaar voor het museum. Hij heeft grote waardering voor de wijze waarop Directie, medewerkers en Ondernemingsraad uitvoering hebben gegeven aan het beleid en het daarbij behaalde resultaat en dankt hen hiervoor hartelijk.

Arnhem, 15 april 2009

Namens de Raad van Toezicht
dr. A.H.E.M. Wellink, voorzitter

BELEID, RESULTATEN EN TOEKOMST

Het gevoerde beleid is vastgelegd in het beleidsplan 2009-2012: *De actualiteit van het verleden*. Voor deze periode heeft het Ministerie van OCW subsidie toegekend en zijn er prestatie afspraken gemaakt tussen museum en Ministerie. Afgeleid van het beleidsplan wordt elk jaar een jaarplan met bijbehorende begroting opgesteld en goedgekeurd door de Raad van Toezicht. De centrale ambitie is het in optimale conditie brengen van het museum bij het 100-jarig jubileum in het jaar 2012. Concreet betekent dit het consolideren van de positieve ontwikkelingen, het wegwerken van de achterstanden in het beheer van met name de onroerende collectie en het verder vernieuwen van de presentaties.

En uiteraard het vieren van het jubileum in het jaar 2012.

Er kan geconstateerd worden dat verreweg de meeste voorgenomen activiteiten uit het jaarplan geïmplementeerd zijn, nog in uitvoering zijn of doorlopen tot in het volgende jaar. Ook zijn er zaken niet uitgevoerd of niet gelukt. Van het laatste een voorbeeld: het verzuimpercentage is hoger dan geambieerd, alhoewel de oorzaak bekend is, namelijk enkele langdurig zieken. Bij de commerciële afdelingen moest de aandacht noodgedwongen worden gericht op het compenseren van de gevolgen van het inzakken van de zakelijke markt in de eerste helft van het jaar en vervolgens inspelen op het herstel. Een onzekere factor was tevens hoe het primair onderwijs zou reageren op de regeling van gratis toegang voor kinderen t/m 12 jaar vanaf 1 september 2009. Omdat de regeling inmiddels weer afgeschaft is door het Ministerie, is het effect nog niet meetbaar. Opvallend is de grote belangstelling van het voortgezet onderwijs voor het museum. Er is voldaan aan de prestatie-afspraken met het Ministerie, een aantal afspraken lopen door tot in de volgende jaren. Speciale aandacht is er besteed aan risicomanagement: wat zijn de belangrijkste bedrijfsrisico's en hoe zijn deze te managen. De conclusie is dat het museum veel doet op dit gebied, zonder zich daarvan echter bewust te zijn.

Ook is er aandacht besteed aan het aangaan van strategische allianties. Genoemd kan worden de

samenwerking met Vereniging Natuurmonumenten, het ROC Rijn IJssel te Arnhem en het Gelders Archief te Arnhem. De nadere uitwerking vindt komende jaren plaats. Het museum is al een aantal jaren vaste beneficiënt van de Bank-Giro Loterij, waardoor het mogelijk is projecten uit te voeren op het gebied van verlevendiging van de presentaties.

Veel aandacht en energie is in de maanden mei en juni uitgegaan naar de discussie over de vestigingsplaats van het Nationaal Historisch Museum (NHM). In deze discussie heeft het Openluchtmuseum zich op het standpunt gesteld dat op voorhand niet valt uit te sluiten dat een NHM een bedreiging vormt voor de bestaanszekerheid van het Openluchtmuseum. Een NHM op afstand kan resulteren in commerciële en financiële risico's, met een substantiële daling van bezoekersaantallen voor het Openluchtmuseum. de bouw van het NHM naast het Openluchtmuseum zou daarentegen beide instelling inhoudelijke en financiële voordelen kunnen bieden. Het Openluchtmuseum was en is van mening dat beide instellingen op één locatie een unieke kans biedt voor een 'museumboulevard van de Nederlandse geschiedenis'. Met het aannemen van de 'motie van Vroonhoven' wees de Tweede Kamer op 3 juli 2009 het terrein naast het Openluchtmuseum aan als de locatie van het NHM. Het Openluchtmuseum wil positief bijdragen aan de realisatie van het nieuwe museum. Het museum is op dit moment nauw betrokken bij de planontwikkeling van het nieuwe museum, vooral met betrekking tot bouw en logistiek.

ENKELE HOOGTEPUNTEN

Op 20 en 21 maart 2009 is afscheid genomen van oud directeur Jan Vaessen. hiermee werd een bewogen periode afgesloten. Jan Vaessen was de eerste directeur van het in 1991 als eerste verzelfstandigde (rijks)museum. hij was een echte pionier, die met visie, grote creativiteit en doorzettingsvermogen het museum nieuw leven inblies en het een prominente plaats gaf. erkenning hiervoor was het winnen van de Museum of the Year Award 2005.

Het jaarthema *Vaarwel Vaderland* is erg goed ontvangen. Vooral de filmportretten van naar het buitenland vertrokken Nederlanders, de themagerelateerde grote evenementen en het zomerproject (het bouwen van plaggenhutten: ongeveer 6.000 keer!) deden het goed.

Het museum is locatie geweest voor twee grote evenementen, namelijk het *Techniektournoi* (een initiatief van de Nederlandse Natuurkundige Vereniging) en de *Dag van de Leraar* (in samenwerking met de Stichting Beroepskwaliteit Leraren). Ook de winter-openstelling was weer boven verwachting. De programmering is iets uitgebreid vergeleken met het jaar daarvoor. Vanwege de écht winterse weersomstandigheden in de week vóór Kerstmis bleven de bezoekersaantallen wat achter.

Bouwkundig medewerker Piet Bot heeft jarenlang onderzoek gedaan naar herkomst en gebruik van bouwmaterialen, met als resultaat de publicatie van het 'VADEMECUM historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur'. Dit voor de bouw- en restauratiewereld belangwekkende boek werd in april ten doop gehouden tijdens de Restauratiebeurs in de Brabanthallen in Den Bosch.

Een ander hoogtepunt was de inauguratie in november van wetenschappelijk beleidsmedewerker dr. Ad de Jong als buitengewoon hoogleraar museologie aan de Universiteit van Amsterdam met als leeropdracht de betekenis van museale objecten in historisch onderzoek.

Tenslotte was bepaald een hoogtepunt het winnen van de BankGiro Loterij Museumprijs 2009, eveneens in november.

GOVERNANCE

Het museum heeft te maken met enerzijds de Code Cultural Governance van het Ministerie van OCW en anderzijds met de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen. Deze laatste code is verwerkt in het nieuwe reglement van het CBF, het geldt vanaf het verslagjaar 2008.

De Stichting wordt bestuurd door een tweehoofdige directie. Zij wordt benoemd door de Raad van Toezicht voor onbepaalde tijd. Taakverdeling, verantwoordelijkheden en werkwijze zijn

vastgelegd in het directiereglement. Vanwege de wisseling van algemeen directeur zal dit reglement op onderdelen wellicht aangepast moeten worden. De leden van de Raad van Toezicht worden benoemd door de Minister van OCW. Samenstelling, zittingsduur, taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn statutair geregeld. In maart 2008 zijn de statuten gewijzigd en door de Minister goedgekeurd, waarmee voldaan wordt aan de eisen van het CBF. De Raad heeft een eigen reglement vastgesteld, gebaseerd op de Code Cultural Governance. De Raad houdt tevens toezicht op de Stichting 'De Oude Bijenkorf'. Daartoe zijn de statuten van deze stichting aangepast (10 januari 2010). Daarnaast kent de Raad een Financiële Audit Commissie, met een eigen reglement. In het kader van het nieuwe reglement van het CBF is een 'Verantwoordelijkheidsverklaring' opgesteld, waarvan een samenvatting als bijlage bij dit verslag is bijgevoegd. Eveneens zijn bijgevoegd het profiel van de Raad van Toezicht en relevante nevenfuncties van de leden van de Directie en de Raad van Toezicht. Op deze wijze wordt optimaal voldaan aan de *Principes* en *Best Practise*-bepalingen van beide code's.

ONROERENDE COLLECTIE

De onroerende collectie bestaat uit ongeveer 80 museale objecten, variërend van grote boerderijen, loodsen en gebouwcomplexen tot kleine objecten als grenspalen. Al deze objecten vergen het nodige onderhoud, soms van specialistische aard, zoals het onderhoud van molens of speciaal fijnschilderwerk. Met de beperkte eigen middelen is het niet mogelijk opgelopen achterstallig onderhoud weg te werken. Het museum heeft daarom aanvullende middelen ontvangen van in totaal €2.4 miljoen voor het opheffen van dit achterstallige onderhoud aan alle museale gebouwen. Het jaar 2009 heeft in het teken gestaan van de voorbereidingen en de planning van deze extra werkzaamheden. Ten behoeve van twee aan te pakken museale gebouwen (de radmakerij en de boerderij uit Staphorst) zijn met hulp van externe expertise bouwhistorische onderleggers vervaardigd ten behoeve van de restauratie. Vervolgens is de radmakerij geheel in eigen beheer grondig gerestaureerd. De restauratie van de boerderij uit Staphorst is nog in uitvoering, eveneens in eigen beheer. Deze methode van werken bevalt erg goed. Inmiddels zijn er ook bouwhistorische rapporten voor de boerderij uit Vierhouten en de scheepswerf samengesteld en is opdracht gegeven voor dergelijke rapportages voor de boerderijen uit Etten Leur, Kadoelen, Midlum en Zeijen.

De jaarlijkse inspectie door de Monumentenwacht van alle pannendaken is in april afgerond. Ook is de Monumentenwacht betrokken geweest bij inspectie van de molens. Tevens is er onderzoek gedaan naar de brandbaarheid van toegepaste dakfolies in een aantal museale gebouwen. Herstel of vervanging van rieten kappen vindt in uitbesteding plaats. In het kader van achterstallig onderhoud worden zeven kappen vervangen, waaronder die van de boerderij uit Staphorst. Het betreft de jaren 2009 en 2010. In de jaren daarna volgen nog meer rieten kappen.

Er is onderhoud gedaan aan de kerk uit 's Heerenhoek, de boerderij uit Varik en de Delftse molen (onder andere het aanbrengen van een ringgoot om het intrekken van vocht tegen te gaan). De Paltrokmolen is geheel geschilderd; de polder-

molen heeft een nieuwe rieten kap gekregen en een nieuwe staartbalk en is geheel geschilderd; het weidemolentje uit Gouda is geheel gerestaureerd; er is opdracht gegeven voor grootschalig schilderwerk in de Zaanse Buurt (op basis van kleuronderzoek aan de gebouwen zelf); diverse kleine bruggen zijn vervangen. Tenslotte zijn er aan diverse gebouwen kleinere reparaties verricht, veelal aan het houtwerk.

ROERENDE COLLECTIE

Wat minder op de voorgrond tredend zijn de roerende objecten uit het dagelijks leven van gewone mensen. Deze collecties zijn van eminent en nationaal belang. Het grootste gedeelte ervan is in depot opgeslagen en fysiek niet toegankelijk voor bezoekers.

De roerende collectie is uitgebreid met 340 geregistreerde objecten. In het oog springende aanwinsten zijn onder meer een quilt, die gemaakt is naar aanleiding van de vliegcrash op Tenerife in 1977, een quilt uit Canada met een migratiegeschiedenis, een veegwagen van de gemeente Enschede, enkele witwerkersmeubels en een woonkamerinterieur uit de jaren '50, compleet met uitgebreide documentatie.

Het museum is overigens vrij terughoudend wat betreft de uitbreiding van de roerende collecties. Dit heeft te maken met de omvang van de collecties in relatie tot de kwaliteit van sommige depots en de beschikbare ruimte enerzijds en anderzijds met het vaststellen van collectiebeleid. In dit kader is aandacht besteed aan beperkte selectie en zo mogelijk afstoting. Het betreft hierbij de deelcollecties bouwmaterialen en bouwfragmenten van Van Beelen, paardetuigen, papieren theaters, metalen ploegen en de collectie schoolmeubilair. Deze deelcollecties zijn door externe deskundigen beschreven, ontsloten en beoordeeld. De inventarisaties zijn reeds in 2008 begonnen en zijn in dit jaar afgerond, in sommige gevallen inmiddels gevolgd door een conserveringstraject (papieren theaters) en/of gevolgd door vervolgstappen in het kader van afstoting. Het museum werkt samen met het ICN om een generieke methodiek te ontwikkelen voor de cultuurhistorische waardering van erfgoed van

het dagelijks leven. Deze methodiek zal onder meer leiden tot actuele en heldere criteria voor collectievorming, zowel voor acquisitie als selectie en afstoting.

Er is een begin gemaakt met het creëren van een netwerk voor het verzamelen en documenteren van migrantenerfgoed, een samenwerkingsverband tussen het Openluchtmuseum, het Amsterdams Historisch Museum en het Historisch Museum Rotterdam. De bedoeling is vast te gaan stellen wat verzameld en gedocumenteerd zou moeten worden en door wie.

Besloten is voor een aantal deelcollecties over te gaan tot een tijdelijk gehele of gedeeltelijke verzamelstop. De bedoeling is op deze wijze meer tijd te kunnen reserveren voor het ontwikkelen van nieuw beleid. De neerslag hiervan zal in het jaar 2011 in de vorm van een nieuw collectiebeleidsplan worden vastgelegd.

REGISTRATIE EN BEHEER

De controle op de basisregistratie van roerende objecten in de depots, Entreepaviljoen en de museale gebouwen is vrijwel gereed. Het laatste restje zal in 2010 worden afgewerkt. De controle op alle omnummeringen (ongeveer 10.000 records) is eveneens inmiddels uitgevoerd. Er is een groot aantal objecten dat geen nummer (meer) heeft, een tijdelijk nummer heeft en er zijn een aantal registraties zonder aangetroffen object. Gestart is een 'matchingstraject' om zoveel mogelijk object en nummer aan elkaar te knopen. Dit blijkt zeer arbeidsintensief te zijn, maar werpt wel degelijk zijn vruchten af. Begin 2010 zal een bijstelling plaatsvinden van de planning en de verwachtingen.

Met hulp van een projectmedewerker zijn alle langdurige bruiklenen gecontroleerd.

De sieradenkluis is na een grondige verbouwing en herinrichting weer in gebruik genomen. Het lijkt er op dat er toch nog een (lokaal) vochtprobleem aanwezig is. Naar aanleiding van het optreden van schimmel in het textieldepot is een aantal beheersmaatregelen genomen om de natuurlijke ventilatie rondom de kasten te verbeteren. Er is een onderzoek gestart naar bouwfysische gebreken van het depot, die hebben bijge-

dragen aan het ontstaan van de schimmel. Een deel van de gebreken is inmiddels verholpen. In het depot in Tiel wordt een betere klimaatinstallatie geïnstalleerd (oplevering naar verwachting eerste helft 2010).

Reeds enkele jaren is het museum in gesprek met Ministerie en RGD over betere deponeringsvesting voor de roerende collecties, bij voorkeur op eigen terrein. Een programma van eisen is inmiddels opgesteld. Om meerdere redenen is het museum een samenwerkingsverband aangegaan met het Gelders Archief om te bezien of gezamenlijk een nieuw depot gerealiseerd kan worden aan de Westervoortsedijk in Arnhem. Met name met betrekking tot de exploitatie zijn voordelen te behalen.

Er is kennis gemaakt met de nieuwe inspecteur van de Erfgoedinspectie. In december heeft een reguliere inspectie plaatsgevonden. Het gaat daarbij om inzicht te krijgen in de kwaliteit van registratie, behoud en beheer en ontsluiting.

DIGITALISERING

Het museum is deelnemer van het project 'Het Geheugen van Nederland': een project waarbij een aantal musea delen van hun collectie digitaal fotograferen, ontsluiten en op een gemeenschappelijke website plaatsen. Het museum neemt deel met streekdrachtgerelateerde objecten. In dit kader zijn er 7.900 scans gemaakt van aan streekdracht gerelateerde fotokaarten, ansichten en prenten. Deze zijn in AdLib gekoppeld aan de bijbehorende objecten. Tevens zijn er ongeveer 4.000 objecten gefotografeerd. De 1.000 sieraden die worden opgenomen zijn door externe deskundigen bestudeerd en van aanvullende informatie voorzien, waardoor de kwaliteit van de ontsluiting aanzienlijk verbeterd is. Het hele project blijkt toch een forse inspanning te zijn, die meer tijd kost dan gedacht was. Buiten het project om zijn er 600 extra kaarten met mutsenfoto's eveneens gedigitaliseerd, waardoor deze documentatie volledig gedigitaliseerd is.

Een ander digitaliseringproject is de digitalisering en ontsluiting van ruim 3.000 centsprenten in samenwerking met het Rijksmuseum. Inmiddels zijn alle prenten gedigitaliseerd en ligt het

project op schema. De prenten worden meteen daarna geconserveerd en goed opgezet. Dit gaat langzamer dan gehoopt, maar de kwaliteit is naar volle tevredenheid, de verwachting is dat in mei 2010 alle prenten opgezet zullen zijn.

Conform de prestatie-afspraken zijn aan de website selecties toegevoegd met voorwerpen uit de deelcollecties tegels (tableau's), knipwerk, landbouwvoertuigen en met voorwerpen die betrekking hebben op het thema *Vaarwel Vaderland*. In totaal gaat het om 300 objecten.

CONSERVERING EN RESTAURATIE

In eigen beheer is een aantal houten objecten geconserveerd of gerestaureerd. In uitbesteding is de ezelwagen gerestaureerd, voor zover bekend is dit de enige ezelwagen in een museale collectie en waarschijnlijk een van de zeer weinige nog overgebleven exemplaren. Daarnaast zijn er meerdere quilts gerestaureerd. Een aantal ervan kunnen worden gerestaureerd dank zij een legaat aan de Vereniging Vrienden. Verder wordt er nog gewerkt aan de restauratie van twee arresleden. De zeer ingrijpende restauratie van de motorwagen RET 536 verloopt langzaam, maar wel zeker. Voorzien is dat deze motorwagen omstreeks de start van het seizoen 2010 weer ingezet zal kunnen worden ten behoeve van de dagelijkse tramexploitatie.

COLLECTIEMOBILITEIT

Er zijn vier reguliere, uitgaande, kortlopende bruiklenen verstrekt voor in totaal 95 voorwerpen.

ONDERZOEK

Er is onderzoek gedaan ten behoeve van de invulling van het seizoenthema voor de jaren 2009 en 2010, de winterprogrammeringen, het documenteren van de aanwinsten, ten behoeve van de ontsluiting van de objecten in het kader van de prestatie-afspraken en de lopende digitaliseringsprojecten en tenslotte in het kader van selectie en afstoting.

De ontsluiting van de collectie schaven is inmid-

dels gereed. Een selectie zal in het jaar 2010 op de website worden gezet.

Bouwkundig medewerker Piet Bot heeft jarenlang onderzoek gedaan naar herkomst en gebruik van bouwmaterialen, met als resultaat de publicatie van het 'VADEMECUM historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur' (Uitgeverij Veerhuis, Alphen aan de Maas, 2009). Dit voor de bouw- en restauratiewereld belangwekkende boek werd op 24 april ten doop gehouden, heel toepasselijk tijdens de Restauratiebeurs in de Brabanthallen in Den Bosch. De RCE (voorheen de RACM) zal de inhoud dusdanig gaan digitaliseren dat deze ook voor anderen beschikbaar zal komen.

TERREINEN EN DIERENVERZORGING

In het jaar 2008 is een plan opgesteld voor ecologisch groenbeheer. Dit betekent onder meer de afschaffing van het gebruik van alle chemische bestrijdingsmiddelen. Dit is inmiddels gebeurd. Er is enig bodemonderzoek gedaan in verband met het krijgen van advies over organische (bij) bemesting. Onderzoek is gedaan naar de realisatie van een composteerinstallatie voor zowel het groenafval van het museum als van de horeca, de bouw zal plaatsvinden in het jaar 2010.

In het kader van huisvesting van dieren conform de wettelijke eisen is een inventarisatie gedaan naar de huisvestingsmogelijkheden in museale en andere gebouwen. Aandacht is hierbij besteed aan knelpunten op het gebied van milieu, dierenwelzijn, Arbo en het behoud van museale gebouwen. Vooruitlopend op de realisatie van het plan in het jaar 2010 is in de boerderij uit Beerta een tijdelijke paardenstal geplaatst voor najaar en winter.

Er is grote voortgang geboekt met het digitaliseren van de administratie en de planning van het groenbeheer. De benodigde programma's zijn geïnstalleerd en ingericht en is het meeste groen inmiddels ingetekend met behulp van digitale luchtfoto's van het hele museumterrein. Tevens is begonnen met het inrichten van een digitale dierenadministratie.

Tenslotte vindt plaagdierbestrijding inmiddels geheel in uitbesteding plaats.

ALGEMEEN

Het jaar 2009 is het vijfde jaar waarin met een seizoenthema is gewerkt en het eerste met een deelthema (*Vaarwel Vaderland*), afgeleid van één centraal thema voor de gehele beleidsperiode 2009-2012. Het jaar 2009 is tevens zesde jaar geweest met een uitgebreid winter-programma. In de periode van 1 april t/m 1 november is het museum dagelijks geopend geweest van 10.00-17.00 uur. Buiten deze periode is het museum dagelijks geopend geweest van 11.00-16.30 uur, met een intensivering tijdens het winterhoogseizoen (5 december t/m 17 januari 2010): van 12.00-20.00 uur. Alleen op Eerste Kerstdag en Nieuwjaarsdag is het museum gesloten geweest.

ZOMERSEIZOEN: WERKEN MET HET SEIZOENTHEMA

Vanaf het jaar 2005 laat het museum haar bezoekers steeds op een andere manier naar het museum kijken aan de hand van jaarthema's. Elk jaar worden de spotlights gezet op een steeds ander onderwerp uit het dagelijks leven. Het thema sluit aan bij onderwerpen die op dat moment actueel zijn.

Voor de beleidsperiode 2009-2012 is gekozen voor één overkoepeld thema *Migratie*, waarbij jaarlijks een bepaald onderdeel als jaarthema wordt uitgewerkt.

Migratie is van alle tijden. Alle migranten in heden en verleden hebben te maken met inburgeringsproblemen en het willen vasthouden aan de eigen taal, cultuur of religie. Het museum wil de menselijke kant laten zien van het migreren, de verhalen vertellen van migranten uit het verleden, die zo te vertalen zijn naar de verhalen van de migranten uit het heden.

Vaarwel Vaderland: in het jaar 2009 stond de vertrekkende Nederlander centraal. Aandacht is besteed aan emigratie in het verleden, maar ook aan emigratie van veel recentere datum: in de vorm van filmportretten zijn een aantal vertrokken landgenoten voor het voetlicht gehaald.

ACTIVITEITEN RONDOM HET THEMA

Al bij de kassa's kwamen de bezoekers in aanraking met het thema: zij liepen bijna letterlijk tegen een grote houten kist aan, de emigratiekist, die zij op meerder plekken in het museum zouden gaan tegenkomen. In het Entrepaviljoen kwamen bezoekers op meerdere manieren in aanraking met het thema. In de benedenhal was een presentatie te zien over wat er allemaal in de emigratiekist werd meegenomen op de lange reis naar het nieuwe vaderland. Als plattegrond van het museum diende een reisbiljet, met daarop themagerichte informatie en een emigratietest. Op het entreeplein was een grote blikvanger opgesteld in de vorm van een fotowand van een vertrekkende boot.

De boerderij uit Midlum

In deze boerderij werd in de vorm van een vaste presentatie op verschillende manieren aandacht besteed aan de emigratie vanuit Friesland, in zowel het verleden als in de periode van omstreeks 1950. Er zijn in die jaren bijna 14.000 mensen vertrokken, vooral naar Canada. De overheid speelde een actieve rol: stimuleerde en reguleerde de emigratie op grote schaal om economische redenen. Gebruik wordt gemaakt van virtuele beelden en historisch beeldmateriaal.

Filmportretten

In vijf separate filmhuisjes, in de vorm van een grote emigratiekist, kon de bezoeker kennismaken met Hillie Smit, die met haar ouders omstreeks 1920 vanuit Groningen naar Eindhoven (Philips) vertrok; met Eke Foreman, die eind 1945 met haar Canadees trouwde; met Sara Frederick Simmons, nazate van ds. van Raalte, die met 57 volgelingen in 1846 naar Michigan vertrok; met Margje en Leen van der Linden, die hun bakkerszaak verkochten en naar Benidorm vertrokken en tenslotte met Ingrid en Henk Mulder en hun kinderen, die in 2006 een hoveniersbedrijf in Hongarije begonnen. Deze recent opgenomen filmportretten geven een indringend beeld, ze zijn vervaardigd door Jippijajee TV, met financiële ondersteuning van het Ministerie van VROM.

Route

Voor een echte wandelroute lagen de locaties soms ver uit elkaar. Bezocht konden worden het blauwe loshoes uit Harreveld (de ramp met het stoomschip Phoenix in 1847 op de Grote Meren), het zoomhuisje uit Nunspeet (eekschillen in het voorjaar in Friesland), de Tilburgse huisjes (voorlichtingsmateriaal van katholieke emigratiecentrales), de boerderij uit Budel (de Canadese blokstoel uit Oirschot, omstreeks 1860-1870), de boerderij uit Zeijen (brieven met ontroerende verhalen over het harde leven van weggetrokken voorouders) en tenslotte de plaggenhut (Groningers, die zich eind 19-de eeuw in Chicago vestigden).

Kinderprojecten

Het Kindererf: de boerderij, erf en bijgebouwen waar kinderactiviteiten plaatsvinden, is de centrale plaats voor gezinnen met jonge kinderen. Kinderen van 4 t/m 12 jaar kunnen op het erf en in de schuur 'karweitjes van vroeger' doen. Specifiek voor kinderen van 3 t/m 5 jaar is de begeleide activiteit 'Keuterboeren'. Ook konden onze jonge bezoekers deelnemen aan verschillende activiteiten in het kader van het jaarthema. De kinderactiviteiten voor individuele kinderen met ouders of gezin waren geconcentreerd in de weekenden en de schoolvakanties. In de voor- en najaarsperiode werden kinderen uitgedaagd mee te doen met eekschillen en aardappelrooien. Deze activiteiten vielen zeer in de smaak met 1.400 respectievelijk 1.000 deelnemertjes. Tijdens het zomerproject konden kinderen en hun ouders of familie plaggenhutten bouwen: als de kachel op tijd brandt in de nieuwe gebouwde hut, dan mag de hut blijven staan van de grondeigenaar. Dit project bleek zeer succesvol te zijn: in totaal hebben ongeveer 6.000 gezinnen met ongeveer 24.000 deelnemers een plaggenhut gebouwd! Uiteraard kwam het wedstrijdement vanzelf: de kortste bouwtijd bedroeg zeven minuten.

Evenementen

Het eerste evenement in het kader van het thema was de 'Dag Holland Dag' op zondag 26 april. Op deze dag stapte elke bezoeker even in de schoenen van de emigrant. En mensen die gaan

emigreren konden nog een keer genieten van die écht Hollandse zaken als hagelslag, drop, maar ook molens, oliebolletjes, enzovoorts. Dit evenement was succesvol en is in samenwerking met studenten van het ROC Rijn IJssel opgezet en uitgevoerd, een vervolg op de vorig jaar reeds begonnen vorm van samenwerking.

Het tweede evenement werd gehouden op zondag 25 oktober en had als titel 'Het Openluchtmuseum ziet spoken'. Centraal stond het Amerikaanse Halloween-feest, dat afgeleid is van het Europese Allerheiligen en Allerzielen. Ook dit evenement is in samenwerking met het ROC Rijn IJssel tot stand gekomen. Ondanks het slechte weer was de opkomst echter goed te noemen.

Van een wat ander karakter was de presentatie 'Made in Arnhem': 16 Arnhemse kunstenaars hebben zich laten inspireren door het thema en presenteerden hun kunstwerken vanaf 16 september tot eind oktober op het museumterrein. De presentatie kwam tot stand in samenwerking met het Museum voor Moderne Kunst Arnhem en de Gemeenschap Beeldende Kunstenaars.

ZOMERSEIZOEN : VASTE PRESENTATIES

Er wordt al een aantal jaren gewerkt aan bezoekersparticipatie en verlevendiging van de presentaties op het museumterrein. Dit uit zich door op een groot aantal plekken activiteiten te laten verrichten door vaste medewerkers en vrijwilligers. Dankzij de bijdragen van de BankGiro Loterij blijft het mogelijk een langlopend programma op het gebied van verlevendiging uit te voeren. In de boerderij van Beerta werd een nieuwe show 'Blauwe stad' ten doop gehouden.

Verder zijn er conform planning en afspraak twee deelverzamelingen in Dingenliefde gewisseld (brillen en het verzamelen in Canada van Nederlandse objecten). Tot de vaste evenementen worden gerekend de traditionele kermis rond Pinksteren, de landelijke draaiorgeldag (17 mei), het handboogschiet-tournooi (9 augustus), het oogstweekend in het laatste weekend van augustus en tenslotte de slachtdag aan het eind van het seizoen (31 oktober).

Traditioneel begint ook te worden op diezelfde

dag de verkoop van planten en zaden uit de eigen kwekerij.

In het kerkje uit 's Heerenhoek worden zomer en winter concerten gegeven.

De toneelclub van de Vereniging Vrienden verzorgt elk jaar een aantal voorstellingen met een op het jaarthema toegesneden toneelstuk. Er zijn negen voorstellingen gegeven in de boerderij uit Zeijen.

WINTERSEIZOEN: WINTEROPENSTELLING

Vanaf 1 november tot 1 april in het volgende jaar is het museum geopend als wandelpark, de museale gebouwen zijn dan niet toegankelijk. Er komen altijd bezoekers, met name in de weekenden. Toch wordt steeds vaker de vraag gesteld of deze vorm van openstelling buiten de echte winteropenstelling wel zin heeft.

Op zaterdag 5 december ging het echte winterseizoen van start. Al snel bleek dat het ook écht winters koud kon zijn en dat de opstelling voor met name de museummedewerkers aan de zware kant was. Dat neemt niet weg dat de winteropenstelling als geheel succesvol genoemd kan worden. Het museum verloor vanwege de zware sneeuwval in de week vóór Kerstmis bezoekers, waardoor het resultaat op 17 januari 2010 uitkwam op bijna 76.000 bezoekers (2009: ruim 88.000).

PROGRAMMERING

Thematiek en opzet waren in hoofdlijnen gelijk aan die van voorgaande uit Nunspeet), een sleebaan bij de Delftse molen van écht ijs (dus geen borstelbaan meer) en een aantal kijkdozen (vervaardigd door studenten van ArteZ), die de zes subthema's van de winter uitbeelden: licht en donker, warmte en kou, dagritme in de winter, winterwerk, vermaak, feesten, rituelen, symbolen en sociabiliteit. Met name de contrasten tussen schaarste en overvloed werden voor de route scherper naar voren gebracht, zoals de soms grootschalige bedelarij ten plattelande. Ook werd in januari 2010 in het poldertje griendwerk verricht als voorbeeld van winterwerk.

Bezoekers konden weer terecht in een groot aantal veelal bemensde locaties, op de ijsbaan

bij de ingang, op de sleebaan, lopend langs de winterroute, bij de wintermarkt op het Zaanse plein, op het Kindererf met een eigen programmering of luisteren naar een van de concerten in het Zeeuwse kerkje. De winterse locaties werden verbonden door lange slingers met verlichting. In het donker gaf dit een sprookjesachtig effect, ondanks soms de geluiden van een gierende wind of het zwakke licht vanuit verborgen roversholen. Voor groepen waren er twee arrangementen beschikbaar, met onder meer een Elfstedentocht en een Barre Wintertocht met twee varianten: de actieve variant en een in de vorm van een thematische rondleiding.

EDUCATIE

Het Kindererf is niet alleen de boerderij van waaruit kinderactiviteiten worden georganiseerd, het is tevens het startpunt voor veel schoolprojecten. Het educatieve aanbod voor het onderwijs bestaat inmiddels uit een twaalfstal projecten: tien ervan zijn speciaal bedoeld voor leerlingen van het primair onderwijs (variërend van groep 1 t/m groep 8) en twee speciaal voor het VMBO klas 1 en 2. Speciaal op verzoek van het onderwijs zelf is voor groep 3 en 4 een nieuw project ontwikkeld en aangeboden: 'Wat wil je later worden', een project over diverse beroepen en ambachten. Het project is ontwikkeld en wordt uitgevoerd in samenwerking met medewerkers die in de museale gebouwen werkzaam zijn, een coproductie tussen de afdelingen Educatie en Presenteren. De belangstelling voor het nieuwe project is zeer groot. Vanuit het VMBO-onderwijs is vraag naar meer educatieve projecten voor juist deze groep leerlingen. Daarom is besloten een deel van het geld van de Museumprijs 2009 te gebruiken voor het ontwikkelen van een nieuw project voor het VMBO.

De schoolprogramma's sluiten aan bij de kerndoelen van het onderwijs.

Kenmerkend voor alle programma's is het zelf actief bezig zijn van de kinderen, ontdekkend leren in een uitdagende omgeving. Het educatieve gehalte van de programma's verschilt per project, dit houdt verband met de vraag vanuit de diverse scholen. Het 'Project Brood' heeft bijvoorbeeld

een lichter educatief gehalte dan het 'Dossier Kinderarbeid'. Een van de acht projecten heeft speciaal betrekking op de winteropenstelling. De scholen reserveren één of meerdere projecten en worden vanuit het museum begeleid. Ook zonder project kunnen leerlingen terecht: het museum heeft een viertal speurtochten ontwikkeld, waaronder één speciaal voor peuters en kleuters. Deze laatste speurtocht is vervangen door een geheel nieuw programma.

In het jaar 2009 zijn 40.258 leerlingen ontvangen (2006: 26.287; 2007: 36.877, 2008: 35.537) uit het primair- en voortgezet onderwijs. Dit is een forse stijging ten opzichte van het jaar 2008. De cijfers worden echter geflatteerd door de opdracht van het Ministerie van OCW vanaf 1 september 2009 kinderen t/m 12 jaar gratis toegang te verlenen. Deze eis werd vervolgens weer ingetrokken; inmiddels waren ongeveer 3.700 schoolkinderen geboekt; deze zijn wel meegeteld.

Vanuit het primair onderwijs bezochten 24.342 kinderen met museum, waarvan 14.666 met hun begeleiders deelgenomen hebben aan enig project. Voor het voortgezet onderwijs zijn de cijfers 15.929 respectievelijk 2.405.

Topmaanden voor een bezoek van scholen aan het museum blijven de maanden mei, juni en september. In deze maanden worden ook de meeste projecten afgenomen, voor heel 2009 zijn dit er 527 geweest.

Om overlastsituaties van voorgaande jaren door scholieren van het voortgezet onderwijs (meestal door groepen die geen project geboekt hebben) te voorkomen is gewerkt aan een preventieplan, dat in april operationeel is geworden. Het betreft een pakket van maatregelen, te beginnen bij de ontvangst van de schoolgroepen: elke groep wordt door een medewerker van het museum of van de beveiliging persoonlijk reeds in de bus toegesproken. De effecten zijn duidelijk merkbaar in positieve zin.

PUBLIEKSBEGELEIDING

Het museum streeft ernaar op zoveel mogelijk locaties in het museum enige vorm van publieksbegeleiding te laten plaatsvinden. Op allerlei manieren laten medewerkers en vrijwilligers de bezoekers de geschiedenis van het dagelijks leven

beleven en geven zij uitwerking aan het thema van dat jaar. Zij geven demonstraties, begeleiden de bezoekers bij activiteiten, vertellen verhalen, laten bezoekers proeven en dergelijke. Dit is het geval in het zomerseizoen, maar ook tijdens de winteropenstelling. Ook bij de ontvangst van groepen en partijen zijn museummedewerkers op verschillende manieren betrokken. Heel specifiek zijn de huwelijksvoltrekkingen: er is belangstelling bij bruidsparen om juist in het museum te trouwen: er hebben 62 burgerlijke huwelijksvoltrekkingen plaatsgevonden en vier kerkelijke inzegeningen (2008: in totaal 89).

RONDLEIDINGEN

Ook dit jaar hebben 48 rondleiders weer een groot aantal rondleidingen verzorgd. Het totaal is uitgekomen op 846 rondleidingen (2008: 1.073). De terugval ten opzichte van het jaar 2008 is ontstaan in de eerste helft van het jaar, hoofdzakelijk ten gevolge van economische tegenwind in de groepenmarkt. Alhoewel de tweede helft een verbetering bracht, is het totaal aantal rondleidingen toch achtergebleven bij het jaar daarvoor. In totaal hebben 14.773 bezoekers een rondleiding gevolgd. Ook het aantal drukke maanden was geringer: de maanden mei, september en oktober waren dit jaar de toppers. In totaal zijn 70 rondleidingen geannuleerd, de maand april was hier de topper.

In een vreemde taal zijn 103 rondleidingen verzorgd (Engels, Duits en Frans).

Wat betreft inburgering zijn er 63 groepen rondgeleid (2008: 32) door eigen rondleiders met 902 deelnemers. Onbekend is hoeveel bezoekers door derden zijn rondgeleid (bijvoorbeeld via een onderwijsinstelling).

Naast algemene rondleidingen zijn er specifieke: genoemd moeten worden de dinsdagavondrondleidingen in de zomervakantie in de kruidentuin en kwekerij. Er zijn zeven rondleidingen verzorgd door speciaal opgeleide rondleiders. Ruim 550 deelnemers hebben aan de rondleidingen deelgenomen. Qua leeftijd is driekwart van de deelnemers 50+ en komt men voor het opdoen van specifieke kennis of gezelligheid, kortom: liefhebbers.

MARKETING

Zoals reeds gezegd staat in de beleidsperiode 2009-2012 het thema *migratie* centraal en wordt het museum met een aantal vaste en tijdelijke presentaties vernieuwd om de bezoekers een beeld te geven van een dynamisch Nederland; een land waar mensen komen en van waaruit ze vertrekken. Om dit proces van dynamisch Nederland te verankeren in het museum is gekozen voor vier deelthema's die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. In het jaar 2009 is gestart met verhalen uit heden en verleden van emigranten.

PROMOTIE

De titel van het jaarthema *Vaarwel Vaderland* werd geïllustreerd met een beeld van een koffer vol stroopwafels, die er op afstand uitzagen als goudstukken. Het campagnebeeld werd onder andere ingezet als billboard, op stadsbussen in Arnhem, als banner op websites, als beeld voor de kortingskaarten en als Ster- en Cultuurspot. Om het thema op een ludieke manier onder de aandacht te brengen werd er een concept voor een evenement bedacht, waarbij bezoekers in de schoenen van een emigrant stapten en afscheid namen van alle 'goedfoute' fenomenen die zo onlosmakelijk met ons land verbonden zijn. Op 26 april hebben 4.100 bezoekers kunnen genieten van de eerste 'Dag Holland Dag'. Voor dit evenement werd een speciaal 'Dag Holland Dag'-campagnebeeld ontworpen: een koffer, vol met Hollandse attributen als de mattenklopper, de staf van Sinterklaas, een fiets en dergelijke. Het evenement werd onder andere gepromoot op de Emigratiebeurs en door middel van Boomerang-cards.

Een tweede evenement dat georganiseerd werd in het kader van het thema was 'Het Openluchtmuseum ziet spoken'. Als mensen emigreren nemen ze hun tradities mee. En die komen soms in een andere vorm weer terug. Halloween is een voorbeeld van een dergelijke 'geremigreerde traditie'. Op 24 oktober konden ongeveer 3.000 bezoekers ontdekken dat het Amerikaanse Halloween en de katholieke feestdag Allerzielen eigenlijk geestverwanten zijn. Er was een

spannende tocht georganiseerd over het donkere museumterrein, dat tot 19.30 uur open bleef.

Ook de kinderactiviteit in het kader van het thema 'Bouw je eigen plaggenhut' was publicitair interessant en werd veel opgenomen op websites voor gezinnen met kinderen. De plaggenhut kwam ook op een andere manier in het nieuws: op 26 juni bouwden directieleden van de Vereniging Natuurmonumenten en het museum een plaggenhut af in het museum, waarna een boerengezin op een ossekar arriveerde en het bouwwerk betrok. Op deze manier werd de unieke samenwerking op het gebied van cultureel en natuurlijk erfgoed tussen beide organisaties een feit. Ook is op de picknickweide bij Bezoekerscentrum Veluwezoom (een van de bezoekerscentra van Natuurmonumenten) een plaggen(speel)hut verschenen. Een andere organisatie die een vorm van samenwerking zocht in het kader van het thema migratie met het museum, was de Gemeenschap Beeldende Kunstenaars (GBK). Zij bracht onder de werktitel 'Hello - Goodbye' de thema's 'INVITES!' en 'Vaarwel Vaderland' samen in het museum. De expositie die de GBK van 13 september t/m 25 oktober 2009 in het museum presenteerde ter gelegenheid van het kunstfestival *Made in Arnhem*, kwam als een fijnmazig netwerk over het museumterrein te liggen. Alle kunstwerken versterkten de beleving van de museale gebouwen en voorwerpen van vroeger. Tegelijkertijd verleidden zij de bezoekers ook om de kunstenaar te volgen in zijn fascinatie voor de verre horizon, die zo uitnodigend is. En er was nog meer kunst in het museum dit jaar. Van 3 juli t/m 26 juli stond er op de grote weide een klein geheimzinnig gebouw: het 'Sterren op het doek'-museum, een spiegelcomplex waarin 18 portretten te zien waren die ontstaan zijn tijdens de gelijknamige TV-serie. Er waren portretten te zien van Gerard Joling, Neelie Kroes, Foppe de Haan, Ron Brandsteder, Jan Siebelink en Carry Tefsen. Het exterieur weerspiegelde het glanzende karakter van het onderwerp: een bekende Nederlander te zijn. De tentoonstelling werd mogelijk gemaakt door de BankGiro Loterij. Bijzonder was dat het museum genomineerd werd voor de de BankGiro Loterij Museumprijs

2009 en voor de Google Streetview en dat beide nominaties gehonoreerd zouden worden! Voor beide projecten moest het museum er voor zorgen dat er voldoende stemmen uitgebracht werden. Er werd een banner ontworpen die op de eigen website en een aantal andere websites geplaatst werd, ondermeer op websites van kranten. Ook werden er flyers gedrukt en verspreid onder de eigen bezoekers en werd er onder andere via hyves en via de eigen achterban opgeroepen om te stemmen.

Het museum kreeg bijna 29 procent van de ruim 51.000 stemmen die zijn uitgebracht. In totaal waren vijf musea genomineerd voor de prestigieuze prijs in de Nederlandse museumwereld. De andere kandidaten waren het Spoorwegmuseum in Utrecht, Het Dolhuys (nationaal museum van de psychiatrie) in Haarlem, Beeld en Geluid in Hilversum en het Tropenmuseum in Amsterdam. Het werd vooral een nek aan nek race met het Spoorwegmuseum, dat uiteindelijk eindigde op de tweede plaats met ruim 27 procent van de stemmen. Het behalen van de Museumprijs leverde veel landelijke publiciteit op (ondermeer NOS en Jeugdjournaal). Door eveneens op een succesvolle manier gebruik te maken van het museumnetwerk werd het museum vierde op de lijst van achttien geselecteerde toeristische trekpleisters door Google en de VVV en werd het museum met nog vier collega-instellingen gefotografeerd door de 'Street View Trike'. Deze 360°-panoramabeelden zijn te bekijken in Street View op Google Maps.

De website van het museum werd in het jaar 2009 weer belangrijker als communicatiemiddel om onder andere stemmen te trekken, bezoekers adequaat van informatie te voorzien, boekingen voor groepsreserveringen te realiseren of online kaarten te verkopen. De hele lay-out van de website werd vernieuwd om de (website) bezoekers nog beter van dienst te kunnen zijn en om nog beter gevonden te worden door middel van zoekmachine optimalisatie. Het aantal websitebezoekers steeg ten opzichte van 2008 met 33.000 bezoekers tot ruim 336.000. De hoogste bezoekersaantallen op onze website en in het museumpark zelf werden bereikt op 26, 27 en 28 december. De pagina's met groepsinfor-

matie werden ongeveer 5.000 keer meer bezocht dan in 2008. De online verkoop van tickets is ten opzichte van 2008 ook sterk gestegen: werden er in het jaar 2008 nog 3.605 kaarten via de website gekocht, in het jaar 2009 werden er 7.765 kaarten online gekocht, maar werd er ook voor het eerst online via intermediairs verkocht. Het totaal kwam uit op ruim 11.000 kaarten.

Niet alleen de website kreeg een nieuwe impuls, ook de educatiebrochure en de banquetingmap voor de groepenmarkt werden vernieuwd en de pay-off 'De locatie met een echte plus' werd geïntroduceerd. De groepenmarkt is nog steeds groeiende en wordt actief gepromoot. In het jaar 2009 werd de jaarlijkse ledenvergadering van het Ondernemers Kontakt Arnhem in het museum gehouden. Ook kwamen er meer dan 100 decisionmakers uit de vergadertraining- en congresbranche via de Cool Region tour georganiseerd door het Convention Bureau naar het museum. Beide bijeenkomsten kregen aandacht in de pers. Ook was er aandacht voor een speciale groep bezoekers: tijdens de naturalisatiedag die op 15 december in het museum plaats vond kregen 44 inwoners van Arnhem hun bewijs van Nederlanderschap uitgereikt. Na de ceremonie kon men het museum bezoeken en schaatsen lenen om op de schaatsbaan te oefenen. De winteropenstelling was ook dit jaar voor de groepenmarkt een succes en kreeg een plek in de top 10 van leuke uitjes met collega's in de Uitjestest 2009 van Eropuit.nl.

De winteropenstelling met als thema 'Schaarste en overvloed' werd op 5 december geopend met een hele toepasselijke actie: 'Gelderland Helpt zoekt hulp bij Sinterklaasfeest'. Enkele honderden kinderen (en hun ouders) kregen gratis toegang tot het museum en ontvingen Sinterklaascadeautjes die via Omroep Gelderland verzameld waren voor gezinnen die het niet zo breed hebben. Het weer tijdens de winteropenstelling was af en toe bar en boos, maar leverde ook fantastische plaatjes en momenten op.

SPONSORING EN FONDSENWERVING

De fondsenwerving voor de realisatie van het nieuwe migratieproject 'de Pottbakkersgang'

heeft in het jaar 2009 de eerste resultaten opgeleverd. Door verschillende partijen is inmiddels € 1,3 miljoen aan dit project toegekend. Onder andere het VSBfonds en SNS Reaal Fonds hebben hieraan een substantiële bijdrage toegezegd. Op 11 februari 2010 werd bekend dat uit de extra trekking van de Bank Giro Loterij een bedrag van ruim € 600.000 toegekend is, eveneens ten behoeve van dit project. Dit betekent dat naar verwachting de eerste fase in het jaar 2010 in uitvoering kan worden genomen.

Met de jaarlijkse bijdrage van de Bank Giro Loterij kan het langlopende project van verlevendiging van de vaste presentaties worden voortgezet. Zo is, naast het lopende programma, met de gelden van deze loterij in de boerderij uit Midlum een nieuwe vaste presentatie ingericht: *Wij gaan naar Canada*. In deze presentatie wordt een verbeelding gegeven van het vertrek vanuit met name Friesland naar Canada in de periode 1950-1955. De filmhuisjes zijn uit de Bank Giro Loterijmiddelen betaald, evenals de 'Dag Holland Dag' in april en het 'Sterren op het doek'-museum.

Subsidie van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer heeft de realisatie van het vijftal filmportretten mogelijk gemaakt.

Hoogtepunt in het jaar 2009 was het winnen van de Bank Giro Loterij Museumprijs. Op 4 november 2009 ontving het museum de aan deze prijs verbonden cheque van € 100.000 uit handen van de directeur van het Prins Bernhard Cultuurfonds, mevrouw dr. Adriana Esmeijer. Zoals gezegd zal dit bedrag worden gebruikt voor het ontwikkelen van een nieuw educatief project voor het VMBO-onderwijs én het educatieve project behorend bij het jaarthema 2010.

BEDRIJVENKRING

Ook in het jaar 2009 is regionale bedrijvenkring verder gegroeid en bestaat deze inmiddels uit 18 deelnemende bedrijven. Nieuwe leden zijn Hanos, Mise en Place, Van Dalen Afvaltransporten BV, Curver, Canon Business Center Zwolle en Drentea Kantoormeubelen Emmen. DHL is erelid van de bedrijvenkring van het museum.

De overige leden van de bedrijvenkring zijn Thieme groep - Roos en Roos, Grontmij Nederland BV, Kema Nederland BV, Akkermans Van Elten, Vivare, SigmaKalon Deco, Combine IT, Ahoud Schilders en Decorateurs, Bakker Hydraulic, Stichting Kinderopvang SKAR en Aannemersbedrijf De Combi, vestiging Elst. Sponsorgelden uit de bedrijvenkring zijn in het jaar 2009 besteed aan de realisatie van verschillende activiteiten ten behoeve van het jaarthema *Vaarwel Vaderland*.

KLACHTEN

Er zijn 138 meestal schriftelijke en digitale reacties ontvangen van individuele bezoekers, waarvan 81 als echte klachten aan te merken zijn (2009: 90, 2007: 116, 2006: 111), 22 pluimen, 8 opmerkingen of suggesties en tenslotte 27 vragen. De winteropenstelling leverde in totaal 10 klachten op. Er is nog steeds een constant dalende tendens in het aantal klachten per bezoeker (thans ongeveer 1 op de 5.000 bezoekers). Het accent van de klachten lag dit jaar op de kassa's (soorten toegangsbewijzen, verlopen kaarten), parkeren en toegang (schade's), klant(on)vriendelijkheid bij zowel museum als horeca en toegankelijkheid (van met name rolstoelen). Bij de winteropenstelling vallen op klachten over de horeca (kwaliteit en prijs). Opvallend bij de pluimen zijn de opmerkingen over de kwaliteit van het gebodene, klantvriendelijkheid, de winterprogrammering, de wijze van klachtenafhandeling, maar ook rolstoeltoegankelijkheid! Het museum beschikt over een digitaal enquête-systeem voor groepsbezoek. Ontvangen zijn 537 terugmeldingen. De klachten en opmerkingen betreffen in hoofdzaak de ontvangst en wachttijden bij de kassa's, klantvriendelijkheid, de uitstaling van de tijdelijke voorziening bij de kasteelboerderij en de prijs/kwaliteit bij de horeca. Voor het overige is er geen pijl op te trekken. Opvallend is het grote aantal uitingen van tevredenheid en waardering voor wat het museum als geheel biedt.

HORECA

De horeca-activiteiten worden in eigen beheer uitgevoerd, maar wel in de vorm van een aparte stichting. Vanuit een zevental locaties worden zowel individuele bezoekers als groepen voorzien van hun natje en droogje. Voor de groepenmarkt is het huidige restaurant te klein. Daarom wordt al enkele jaren gebruik gemaakt van een aanbouw in de vorm van een 'vaste' tent en wordt er onderzoek gedaan naar uitbreidingsmogelijkheden. Groepen die gebruik maken van de horeca komen vanwege de ambiance, de locatie, de sfeer en in mindere mate vanwege de mogelijkheden tot het afnemen van enig museaal product. Elk jaar geeft het museum een banquetingmap uit ('de locatie met een echte plus') voor zowel de zakelijke markt als voor de individuele bezoeker die een locatie zoekt. De kwaliteitscriteria van de horeca hebben betrekking op eigen productie, verse en authentieke producten en gerechten.

SALES EN RESERVERINGEN

Voor wat betreft de zakelijke markt begon het jaar 2009 slecht. Vanwege de economische omstandigheden werden reserveringen afgezegd (waaronder enkele grote reserveringen in februari/maart), reserveringen omgezet in opties en werd er veel later in het jaar geboekt. Met als gevolg een daling in de omzet en een afname van de besteding per persoon.

Vanaf de tweede helft van het jaar trad herstel op, met zelfs een recordomzet voor de maand september. Desondanks is het eindresultaat wat lager dan dat van het jaar 2008 en is dit resultaat behaald middels méér partijen, dus meer werk en lagere marges. Bemoedigend is het feit dat dit resultaat behaald is in een periode van economische neergang; de extra inspanningen de markt te benaderen hebben kennelijk effect gehad. De verwachtingen voor het jaar 2010 zijn gunstig. Een segment wat duidelijk achterblijft is het segment van de echt grote partijen.

Upsell-acties voor de individuele bezoeker heeft als resultaat gehad dat de bestedingen in dit segment op peil gebleven zijn.

Het museum is locatie geweest voor twee commerciële evenementen.

Op donderdag 4 juni vond in het 'Nederlands Openluchtmuseum het *Techniek Tournooi 2009* plaats. In totaal hebben 220 teams van bijna 100 scholen uit het primair onderwijs aan de wedstrijden deelgenomen. De vele prijzen werden uitgereikt door Klokhuis-presentator Bart Meijer, in aanwezigheid van Staatssecretaris Sharon Dijksma en oud-minister/kinderboekenschrijver Jan Terlouw. Het *Techniek Tournooi* is een initiatief van de Nederlandse Natuurkundige Vereniging (NNV) en is bedoeld om leerlingen van het primair onderwijs te laten kennismaken met de leuke aspecten van bètavakken en techniek.

De Dag van de Leraar vond plaats op zaterdag 3 oktober, dit keer in een reusachtige, tijdelijke opnamestudio op het parkeerterrein. Honderden leerlingen woonden onder meer de verkiezing bij van de leraar van het Jaar, in aanwezigheid van Minister Plasterk en de Staatssecretarissen Sharon Dijksma en Marja van Bijsterveldt.

RETAIL

De voorgenomen verbeteringen in de winkel zijn uitgevoerd, waardoor een uitgebreider assortiment met meer museale producten beter kan worden gepresenteerd. De gemiddelde besteding per bezoeker bleef het eerste halfjaar op peil, zakte in het derde kwartaal, maar herstelde zich weer in het vierde kwartaal, met name tijdens de winteropenstelling. Het eindresultaat over het gehele jaar is goed te noemen.

De verkoop van artikelen uit de merchandise-lijn 't *Goeye Goet* lopen goed, beter dan in het jaar 2008 (een omzetsijging van 28% ten opzichte van het jaar 2008). In totaal zijn er nu negen eigen artikelen die onder deze naam verkocht worden. De brouwerij voldoet aan alle verwachtingen. Het museum brouwt inmiddels zeven soorten bier, die zeer goed verkopen. De kwaliteit van ons bier wordt als zeer goed beoordeeld, gelet op de vele prijzen die inmiddels gewonnen zijn, zoals die van de Gelderse 'Held van de Smaak 2009'. Het bier is inmiddels ook in een slijterij in de Arnhemse binnenstad te koop.

ORGANISATIE

Het jaar 2009 heeft in het teken gestaan van het verder ontwikkelen van de nieuwe structuur van de sector, het organiseren van de interne werkprocessen en het invoegen in de overige onderdelen van de totale organisatie.

Eén van de gevolgen van deze toch wel ingrijpende organisatie-aanpassing is het herplaatsen en bijscholen van medewerkers, het opnieuw beschrijven van functies en soms het nemen van minder prettige maatregelen. Deze zaken hebben inmiddels plaatsgevonden.

RESULTATEN

Onder verantwoordelijkheid van het Bedrijfsbureau is een aantal projecten voorbereid of in uitvoering genomen. Te noemen zijn de verbouw van het kantoorgebouw 1987 (inclusief tijdelijke huisvesting van de medewerkers elders), het aanpassen van de brandmeldcentrale, aanbesteding en uitvoering van het project 'Wettelijke Eisen Leidingstelsels' (doorloop tot in het jaar 2010), het afsluiten van een voordeling contract voor levering van elektriciteit samen met museum Kröller Müller en paleis Het Loo.

De afdeling Techniek werkt volgens het één loket-principe voor het melden en verhelpen van allerhande storingen.

De medewerkers hebben bereikbaarheidsdienst; ook buiten werktijd zijn zij bereikbaar voor het beantwoorden van vragen of het verhelpen van storingen. Gedurende de gehele winteropenstelling zijn eveneens twee medewerkers stand-by geweest. In het kader van veiligheid bij de tram zijn er contacten geweest met het Ministerie van Verkeer & Waterstaat.

Vanwege personele uitbreiding is het mogelijk permanent een bezetting te hebben van twee beveiligers: één in de meldcentrale en de ander op het museumterrein. Deze laatste medewerker speelt een belangrijke toezichthoudende rol tijdens de dagelijkse openstelling en bij het optreden bij onregelmatigheden, bijvoorbeeld veroorzaakt door sommige scholieren in groepsverband. Voor het overige heeft hij de rol van gastheer. Het museum heeft een veiligheidsbe-

leid vastgesteld, evenals een reglement BHV. Tenslotte is er voor het project Integrale Beveiliging een Definitief Ontwerp vastgesteld; de aanbesteding zal begin 2010 plaatsvinden. Huishouding heeft twee kwaliteitsmetingen laten uitvoeren om meer grip te krijgen op de feitelijke kwaliteit van het geleverde werk. Daarnaast zijn de medewerkers vakinhoudelijk bijgeschoold.

MILIEU EN VEILIGHEID

Om aan alle milieubepalingen te kunnen voldoen heeft het museum een parttime milieumedewerker in dienst. Deze zorgt onder andere voor het actueel houden van de milieuvergunning, het bijhouden van alle verplichte logboeken en het milieujaarverslag.

Er zijn maatregelen genomen om het administratieve gedeelte geheel op orde te krijgen (hetgeen inmiddels het geval is), er zijn een aantal maatregelen genomen ten behoeve van het verminderen van bepaalde categorieën bedrijfsafval (bijvoorbeeld het gaan composteren van al het groenafval van museum én horeca), het uitvoeren van maatregelen in het kader van het BedrijfsEnergiePlan (onderdeel van de milieuvergunning) en het actualiseren ervan, het vaststellen van een intentieverklaring omtrent duurzaamheid en het uitvoeren van maatregelen om het Green Key-label te verwerven.

Op het gebied van veiligheid is reeds genoemd het vaststellen en uitvoeren van een veiligheidsbeleid voor bezoekers en medewerkers. Dit heeft onder andere geresulteerd in het opnieuw trainen van 47 BHV-medewerkers en het jaarlijks trainen van 29 EHBO-ers. Met name ten behoeve van de winteropenstelling wordt een beroep gedaan op het Rode Kruis voor het permanent aanwezig zijn van twee extra EHBO-ers. Er hebben zich bijna 70 EHBO-gevallen voorgedaan, waarvan ongeveer 10-15 geleid tot hebben enige vorm van nazorg. Het betreft dan de zwaardere gevallen (zoals botbreuken), pechgevallen en kinderen. De ervaring leert dat belangstelling ná het ongeval zeer op prijs gesteld wordt. Tenslotte is het Bedrijfsnoodplan (calamiteitenplan) geheel herzien en geactualiseerd.

FORMATIE

De formatie van het museum bestaat uit een vaste kern, inclusief tijdelijke medewerkers en een aantal medewerkers dat op seizoen- of contractbasis voor een bepaalde periode of voor een bepaald aantal uren in dienst is. Deze periode kan binnen het kalenderjaar liggen, maar vanwege de winteropenstelling ook daarbuiten. Daarom is het lastig over een geheel jaar de precieze formatie aan te geven. Onderstaand overzicht is de situatie ultimo december. De formatie van de horeca valt buiten dit overzicht.

Vergeleken met het jaar 2008 is het aantal medewerkers iets gestegen, maar is het aantal fte's gelijk gebleven. Wat betreft de verhouding man/vrouw is in het jaarverslag 2008 een vergissing gemaakt: de getallen moeten worden omgedraaid. Daarmee ontstaat weer een consistent beeld: er werken iets meer vrouwen dan mannen in het museum. Bij de vrijwilligers is de tram nog steeds een uitgesproken mannenbolwerk, bij de andere vrijwilligers is de verhouding ongeveer fifty-fifty. Wat betreft de leeftijdsopbouw van de medewerkers en vrijwilligers zet de trend van verdergaan-de vergrijzing zich voort. Ten tijde van de privatise-

ring in de periode 1987-1990 zijn grote aantallen 55+-ers vertrokken. Toenmalige medewerkers van middelbare leeftijd behoren inmiddels tot de huidige categorie 55+-ers en dragen mede bij aan de optredende vergrijzing. Een toch wel sterke stijging treedt op bij het aantal vrijwilligers dat 65 jaar en ouder is.

PERSONEELSZORG

Het verzuim is opgelopen tot 5,1% (2008: 3,9% ; 2007: 3.3%, 2006: 4,9%). Dit percentage wordt grotendeels veroorzaakt door enkele langdurig zieken, het 'normale' percentage verzuim ligt veel lager. De frequentie van ziekmelding is laag en is gelijk aan dat van vorig jaar: 1.0 (2007: 1.3, 2006: 1.7): medewerkers melden zich steeds minder vaak ziek. Wel is er sprake van enige seizoensinvloed: het verzuimpercentage stijgt na het einde van zowel het zomer- als winterseizoen. Regelmatig is vanuit de betrokken Arbo-dienst de verzuimconsulent aanwezig geweest: elke medewerker kan zonder afspraak deze consulent raadplegen. De conclusie blijft dat het ingezette actieve verzuimbeleid tot goede resultaten leidt.

2009	Totaal	Vast	Tijdelijk
Omvang formatie (fte)	147,5		
Aantal medewerkers	235	161	74
Verhouding m/v	111/124	78/83	33/41
Vrijwilligers:	370		
Tram	109		
Rondleiders	49		
Presentatie en Educatie	195		
Collectie en Beheer	15		
Commercie	2		
Personen in dienst gegaan	63		
Personen uit dienst gegaan	48		
Verzuim:			
(excl. zwangerschap)	5,1%		
frequentie ziekmelding	1,0		
langer dan 6 weken ziek	3%		

Voor het jaar 2009 beschikt het museum weer over een Arbo-medewerkster. Deze heeft het sluimerende Arbo-beleid nieuw leven ingeblazen. Er heeft een uitgebreid RIE-onderzoek plaats gevonden in de tramwerkplaats. Op basis van de uitkomsten hiervan is de werkplaats opnieuw ingericht, zijn werkprocessen verbeterd en is er structurele aandacht voor veiligheid. Ook is er een RIE-onderzoek voor de molens en de wasserij uitgevoerd. Daarnaast zijn er onder meer 12 werkplekinventarisaties uitgevoerd en zijn een aantal werkplekken op grond daarvan verbeterd. De vertrouwenspersoon heeft een training gevolgd hoe om te gaan met meldingen van ongewenst gedrag en zijn sommige trammedewerkers (verplicht) getraind in het op de juiste manier in- en uitschakelen van de stroom van de bovenleiding. Op het gebied van preventie zijn maatregelen genomen vanwege de dreiging van de Mexikaanse griep, die overigens wegbleef.

Er hebben zich zes kleine arbeidsongevallen voorgedaan, zonder blijvende schade voor betrokkenen. Op het gebied van gastvrijheid en gastvriendelijkheid zijn 411 medewerkers (opnieuw) getraind in klantvriendelijkheid. Het komt steeds vaker voor dat leerlingen van sommige (typen) scholen zich agressief gedragen of vernielingen aanrichten. Om dit te minimaliseren is een museumbreed gedragen plan ingevoerd hier wat aan te doen. De resultaten zijn bemoedigend.

Wat betreft de interne communicatie vinden naast regulier werkoverleg de maandelijkse 'maandagochtendbijeenkomsten' plaats. Deze worden op een dusdanig tijdstip gehouden, dat ook seizoen-medewerkers en vrijwilligers aanwezig kunnen zijn. Daarnaast is dagelijks het dagblad verschenen met allerlei praktische informatie betreffende juist die dag. Het personeelsorgaan 'Priori' is vier maal verschenen; in tegenstelling tot het dagblad gaat het hierbij om meer inhoudelijke- en achtergrondinformatie, zoals het jaarthema of de winterprogrammering. Onderwerpen als bedrijfscultuur worden met enige regelmaat besproken in gezamenlijke bijeenkomsten met alle leidinggevenden. Deze kwartaalbijeenkomsten dienen ook voor het uitwisselen van informatie, het bespreken van de kwartaalresultaten of van inhoudelijke onderwerpen.

Voor de uitvoering van zijn presentatieve taken is het museum afhankelijk van de inzet van vrijwilligers. Het museum heeft een vrijwilligersbeleid vastgesteld en voert dit uit. De vrijwilligers worden vertegenwoordigd door een vrijwilligersplatform, waarin specifieke zaken kunnen worden besproken met de leidinggevenden van de betrokken afdelingen. Met name bij de tramvrijwilligers wordt extra aandacht besteed aan veiligheidszorg en is voor hen een leeftijdsgrens ingesteld van 75 jaar. Voor alle vrijwilligers loopt er een collectieve ongevallenverzekering.

Een 12-tal vrijwilligers waren in het jaar 2009 alweer 12,5 jaar 'in dienst'.

Helaas moet het overlijden worden gemeld van de vrijwilligers Toussaint (scheepswerf), Steenkamp (smederij), Bouter (tram) en Van der Schaaf (Tilburgse huisjes). Ook overleed mevrouw Bosch-van der Kolk, bestuurslid van de Stichting Volksklederdrachten 'Koningin Wilhelmina'.

Leeftijdsopbouw 2009

	medewerkers:	vrijwilligers:
Leeftijd	Aantal	Aantal
onbekend	0	42
< 24	22	9
25-34	36	9
35-44	44	11
45-54	69	26
55-64	64	105
65 >	0	168
	235	370

ORGANISATIE

De vorig jaar doorgevoerde organisatorische aanpassingen blijken goed te werken, de organisatie als geheel functioneert beter. Ook het vormen van de sectoren Commercie en Facilitaire Zaken blijken hun vruchten af te werpen.

Wat betreft de administratieve organisatie worden vorderingen gemaakt op het terrein van de AO/IC. Gefocussed is op voortgang en continuïteit van de administratieve processen als geheel, waarbij meteen de aanbevelingen van de externe accountant konden worden uitgevoerd. Het museum is inmiddels in staat maandelijks financiële rapportages te kunnen maken van zowel het museum als de horeca. Tesaamen met de rapportages uit de sectoren en staven worden kwartaal-rapportages opgesteld, die zowel intern als door de Raad van Toezicht besproken worden.

MEDEZEGGENSCHAP

De Ondernemingsraad (OR) bestaat uit zeven leden en vertegenwoordigt het museum én de horeca. Naast de eigen vergaderingen zijn er zes overlegvergaderingen geweest tussen OR en Directie. In één ervan is het 'eigen' lid en een van de andere

leden van de Raad van Toezicht aanwezig geweest, de bijeenkomst in december moest vanwege de weersomstandigheden uitgesteld worden. Aan de orde zijn geweest in generale zin de ontwikkeling van het museum en de bezoekersaantallen, de zomer- en winterprogrammering, het jaarverslag en de jaarrekening 2008, het jaarplan en de begroting 2009, het parkeerbeleid voor avondmedewerkers, de vertrouwenspersoon, de regeling ongewenst gedrag, het verzuimbeleid, het veiligheidsplan en de organisatie BHV/EHBO.

Een ander onderwerp betrof de uitvoering van het Arbo-beleid, met name de risico-inventarisaties op diverse werkplekken enerzijds en anderzijds de toenemende discrepantie tussen het uitvoeren van oude ambachten en de huidige regelgeving.

De OR heeft deelgenomen aan een overleg tussen de ondernemingsraden van museum Kröller Müller en paleis Het Loo en aan een bijeenkomst met OR-leden van musea, die lid zijn van de VRM.

De leden van de OR hebben een ééndaagse cursus vergadertechniek gevolgd.

BALANS PER 31 DECEMBER 2009

ACTIVA	2009		2008			
	EUR	EUR	EUR	EUR		
Materiële vaste activa	<u>1.844.315</u>		<u>2.324.098</u>			
Totale vaste activa		1.844.315		2.324.098		
Vorraden	156.343		155.589			
Vorderingen	1.282.433		1.097.735			
Liquide middelen	<u>9.823.911</u>		<u>9.577.080</u>			
Totale vlottende activa		11.262.687		10.830.404		
TOTALE ACTIVA		13.107.002		13.154.502		
PASSIVA						
	EUR	2009	EUR	EUR	2008	EUR
Algemene reserve	1.440.606		1.071.654			
Bestemmingsreserves	961.753		1.214.806			
Bestemmingsfondsen	<u>4.268.462</u>		<u>4.263.259</u>			
Totale Eigen Vermogen		6.670.821			6.549.719	
Voorziening prepensioen	1.475.645		1.486.734			
Voorziening pensioensparen	-		140.703			
Voorziening jubileumgratificatie	110.197		96.879			
Voorziening overig	<u>110.000</u>		<u>145.000</u>			
Totale Voorzieningen		1.695.842			1.869.316	
Lening	<u>935.245</u>		<u>1.169.056</u>			
Totale Langlopende schulden		935.245			1.169.056	
Schulden aan leveranciers	911.145		1.037.609			
Kortlopend deel langlopende schuld	467.622		233.811			
Gelieerde rechtspersonen	38.358		92.363			
Belastingen en premies sociale verzekeringen	256.355		33.373			
Pensioenlasten	49.780		127.877			
Onderhanden werk	1.411.731		1.398.494			
Overige schulden	607.726		585.980			
Overlopende passiva	<u>62.377</u>		<u>56.904</u>			
Totale Kortlopende schulden		3.805.094			3.566.411	
		13.107.002			13.154.502	

CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2009

	2009 EUR	Begroting EUR	2008 EUR
Baten			
- Publieksinkomsten			
- Sponsorinkomsten	4.217.061	3.924.000	3.946.767
- Overige inkomsten	73.653	63.500	68.216
	533.216	545.000	511.799
Directe opbrengsten	4.823.930	4.532.500	4.526.782
Indirecte opbrengsten	494.296	533.000	540.283
Totale Opbrengsten	5.318.226	5.065.500	5.067.065
- Onderdeel huren	3.069.265	2.698.000	3.081.781
- Onderdeel exploitatiebijdrage	6.034.870	6.026.000	5.345.349
Subsidie Ministerie OCW CuNo	9.104.135	8.724.000	8.427.130
Overige subsidies/bijdragen	1.054.804	1.527.900	1.032.335
Totale Bijdragen	10.158.939	10.251.900	9.459.465
TOTALE BATEN	15.477.165	15.317.400	14.526.530
Lasten			
Salarislasten	6.556.104	6.906.000	6.646.892
Afschrijvingen	631.817	632.500	573.724
Huur	2.511.282	2.187.000	2.053.317
Aankopen	350	17.000	13.861
Overige lasten	6.104.030	6.171.900	5.693.438
TOTALE LASTEN	15.803.583	15.914.400	14.981.232
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	-326.418	-597.000	-454.702
Saldo rentebaten/-lasten	270.585	377.000	410.706
Saldo bijzondere baten/-lasten	176.936	-	79.561
EXPLOITATIERESULTAAT	121.103	-220.000	35.565

TOELICHTING

Algemeen

Deze jaarrekening heeft betrekking op de per 1 januari 1991 verzelfstandigde Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum. Ten aanzien van de museale collectie is overeengekomen dat deze juridisch eigendom blijft van het Rijk; de Stichting heeft deze in bruikleen verkregen. Bovendien heeft de Stichting een instandhoudingverplichting ten aanzien van de museale objecten.

De zogenaamde dienstgebouwen (kantoorruimten, opslagplaatsen etc.) worden gehuurd. De grond ten behoeve van de parkeervoorzieningen is in erfpacht verkregen, de overige terreinen worden gehuurd. De Stichting ontvangt van het Rijk een subsidie voor de museale taken; daarnaast worden inkomsten verworven door entreegelden, parkeergelden en huuropbrengsten, alsmede door de exploitatie van een winkel en overige commerciële activiteiten.

Het verkort financieel verslag 2009 geeft een overzicht van de belangrijkste financiële feiten van 2009. Voor gedetailleerde gegevens wordt verwezen naar de jaarrekening 2009 van Stichting het Nederlands Openluchtmuseum waarvan een exemplaar kan worden opgevraagd bij het directiesecretariaat van de Stichting.

WAARDERINGSGRONDSLAGEN

Algemene grondslagen

De jaarrekening is opgesteld overeenkomstig het handboek verantwoording cultuursubsidies musea van het Ministerie van OCW. Voor de beleidsperiode 2009 – 2012 is een nieuw handboek vastgesteld. Projectsubsidies worden hierbij in eerste instantie verantwoord als vooruitontvangen bedragen en naar rato van de voortgang van het project ten gunste van de exploitatie geboekt. Ook voorzover er sprake is van geormerkte bijdragen en subsidies van derden in relatie tot specifieke projecten wordt deze methode gehanteerd.

Stelselwijziging inzake verwerking projectsubsidies

Voor de beleidsperiode 2009-2012 is door het ministerie van OCW een herzien Handboek Musea

opgesteld. De wijziging betreft de verantwoording van geormerkte subsidies voor een specifiek doel ('projectsubsidies'). In plaats van verwerking van het volledige bedrag aan projectsubsidies in de exploitatierekening, waarbij middels resultaatbestemming het saldo van de ontvangen projectsubsidies en gemaakte projectkosten wordt gedoteerd c.q. onttrokken aan een bestemmingsfonds, schrijft het herziene handboek verwerking van deze projectsubsidies voor in de balans. Hierbij worden de ontvangen projectsubsidies in eerste instantie verantwoord onder de 'vooruitontvangen bedragen'. Naar rato van de voortgang van het project worden de ontvangen subsidies als bate aan de exploitatierekening toegerekend. Voor zover er sprake is van geormerkte subsidies en bijdragen van derden in relatie tot projecten worden deze overeenkomstig de methodiek voor projectsubsidies verwerkt. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

De stelselwijziging heeft als effect op de cijfers 2008 dat een bedrag van EUR 1,4 miljoen is geherrubriceerd van 'bestemmingsfondsen' naar 'onderhanden werk'. Het exploitatieresultaat is gedaald met EUR 382.000, met een corresponderend effect op de mutatie bestemmingsfondsen, waardoor de wijziging per saldo geen effect heeft op het exploitatieresultaat als basis voor bepalen 'niet bestede OCW subsidie'.

Materiële vaste activa

Gebouwen en inventaris

Alle museale gebouwen in gebruik bij Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum zijn eigendom van de Staat der Nederlanden. Alle overige gebouwen worden gehuurd bij de RGD.

In enkele gebouwen heeft de Stichting zelf geïnvesteerd. Deze investeringen en de overige inventaris worden lineair afgeschreven op basis van de verkrijgingprijs en de economische levensduur.

Bedrijfsinstallaties

Per 1 januari 2005 heeft het museum het economisch eigendom van de bedrijfsinstallaties om niet verkregen van het Ministerie van OCW. In overeenstemming met de gemaakte afspraken tussen de VRM en het Ministerie van OCW zoals uitgewerkt in de beschikking van 16 december 2004, dient er een waarde te worden toegekend aan deze bedrijfsinstal-

laties. Op basis van de door de RGD aangegeven vervangingswaarde en vervangingstermijnen is de boekwaarde per 1 januari 2005 en de economische levensduur van de verschillende installaties bepaald.

Museale gebouwen en overige museale collectie

De museale gebouwen en de overige museale collectie, welke ten tijde van de verzelfstandiging aanwezig waren, zijn niet gewaardeerd. De museale gebouwen en de museale collectie zijn in bruikleen ontvangen van de Staat der Nederlanden. Kosten van onderhoud worden ten laste van de exploitatie van het Museum gebracht. Kosten van aanschaffingen inzake de overige museale collectie worden rechtstreeks ten laste van het resultaat gebracht.

Parkeerterrein

De inrichting van het parkeerterrein wordt gewaardeerd op verkrijgingprijs. De afschrijving is gebaseerd op de geschatte economische levensduur.

Overige bedrijfsmiddelen

Inventaris van kantoren en vervoermiddelen worden gewaardeerd op verkrijgingprijs. De afschrijving is gebaseerd op de geschatte economische levensduur.

Bijzondere waarde vermindering van materiële vaste activa

De stichting verantwoordt materiële vaste activa in overeenstemming met de in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving. Volgens deze grondslagen dienen materiële vaste activa te worden beoordeeld op bijzondere waardevermindering wanneer wijzigingen of omstandigheden zich voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet terugverdiend zal worden. De terugverdienmogelijkheid van activa die in gebruik zijn, wordt bepaald door de boekwaarde van een actief te vergelijken met de toekomstige netto kasstromen die het actief naar verwachting zal genereren. Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de geschatte toekomstige kasstroom wordt een bedrag voor bijzondere waardevermindering ten laste van het resultaat geboekt voor het verschil tussen de boekwaarde en de reële waarde van het actief.

Consolidatie van gelieerde rechtspersonen

Stichting De Oude Bijenkorf kwalificeert als een gelieerde rechtspersoon. In overeenstemming met de bepalingen in het handboek verantwoording cultuursubsidies musea van het Ministerie van OCW wordt deze gelieerde rechtspersoon niet meegeconsolideerd. In plaats daarvan wordt de jaarrekening van deze rechtspersoon verstrekt aan het Ministerie.

Voorraden

Deze worden gewaardeerd tegen inkooprijzen onder aftrek van een noodzakelijk geachte voorziening voor incourantheid.

Vorderingen

Deze worden gewaardeerd tegen inkooprijzen onder aftrek van een noodzakelijk geachte voorziening voor incourantheid.

Eigen vermogen

Algemene reserve

Het gedeelte van het eigen vermogen waartoe de daartoe bevoegde organen zonder belemmering door wettelijke of statutaire bepalingen kunnen beschikken voor het doel waarvoor de organisatie is opgericht.

Bestemmingsfonds OCW

OCW subsidie die nog niet is besteed aan de doeleinden waarvoor de subsidie is verstrekt dient opgenomen te worden in een bestemmingsfonds OCW.

Bestemmingsreserves

Het gedeelte van het eigen vermogen welke wordt afgezonderd omdat daaraan een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven door de directie.

Voorzieningen

Voorziening prepensioen

De voorziening prepensioen wordt gevormd voor de uit de overgangsregeling per 1 januari 2002 voortvloeiende prepensioenverplichtingen, die in de in het voorjaar van 2006 tot stand gekomen CAO zijn omgezet in aanvullende ouderdomspensioenrechten.

Voorziening pensioensparen

De voorziening pensioensparen wordt gevormd voor de regeling welke de werknemers de mogelijkheid bood pensioen op te bouwen over (structureel) uitbetaalde onregelmatigheidstoeslag (ORT).

Voorziening jubileumuitkeringen

De voorziening voor jubileumuitkeringen wordt gevormd voor de in de CAO opgenomen toekomstige jubileumuitkeringen.

Voorziening overig

De overige voorziening is gevormd voor een claim van een oud medewerker van het NOM en is gewaardeerd op nominale waarde.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Resultatenrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenen

Toegezegde bijdrageregeling

Verplichtingen in verband met bijdragen aan pensioenregelingen op basis van toegezegde bijdragen worden als last in de winst- en verliesrekening opgenomen in de periode waarover de bijdragen zijn verschuldigd.

Toegezegde pensioenregeling (garantieregeling prepensioen)

De nettoverplichting van de Stichting uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen wordt voor iedere regeling afzonderlijk berekend door een schatting te maken van de pensioenaanspraken die werknemers hebben opgebouwd in ruil voor hun diensten in de verslagperiode en voorgaande perioden. Deze pensioenaanspraken worden gediscoconteerd om de contante waarde te bepalen, en de actuele waarde van de fondsbeleggingen wordt hierop in mindering gebracht. De disconteringsvoet is het rendement per balansdatum van obligaties met een waardering van de kredietwaardigheid van AAA waarvan de looptijd de termijn van de verplichtingen van de Stichting benadert. De berekening wordt uitgevoerd door een erkende actuaris volgens de 'projected unit credit'-methode.

Resultaat bestemming

De resultaatbestemming 2009 is als volgt: van het exploitatieresultaat van EUR 121.103 blijft na dotatie aan en onttrekking van bestemmingsfondsen en – reserves een exploitatieresultaat als basis voor bepalen "niet bestede OCW subsidie" van EUR 848.929 over. Op basis van de verhouding van de subsidie van het ministerie van OCW ten opzichte van de totale baten wordt dit resultaat verdeeld over het bestemmingsfonds OCW en de Algemene reserve (61,5%, 38,5%).

Resultaatbestemming	2009 EUR
Exploitatieresultaat	121.103
Dotatie bestemmingsfondsen/reserves	516.467
Onttrekking bestemmingsfondsen/reserves	211.359
Exploitatieresultaat als basis voor bepalen "niet bestede OCW subsidie"	848.929
Dotatie aan Bestemmingsfonds OCW	521.671
Dotatie aan Algemene reserve	327.258
	848.929

ALGEMEEN

Het museum heeft sinds 2006 het CBF keurmerk voor kansspelbegunstigden. In het kader van het keurmerk stelt het CBF eisen aan de verslaglegging. Omdat het museum moet voldoen aan de richtlijnen voor de verslaglegging volgens het handboek van OCW is er met het CBF afgesproken dat daar waar er volgens de richtlijnen van het CBF zaken ontbreken dan wel anders gepresenteerd moeten worden dit door het museum in de bijlage bij de jaarrekening wordt gepresenteerd.

In het vervolg is kort uiteengezet welke fondsenwervende activiteiten er in 2009 hebben plaatsgevonden.

FONDSENWERVENDE ACTIVITEITEN

Het museum heeft 0,6 fte beschikbaar voor fondsenwervende- en sponsoractiviteiten. De totale salariskosten hiervan zijn EUR 44.620. Daarnaast worden door de directie en het hoofd marketing werkzaamheden verricht voor het binnenhalen van fondsen en sponsoren.

In 2009 zijn voor het digitaliseren van de collecties subsidies verkregen van Stichting HM ad EUR 10.000. Daarnaast is veel aandacht besteed aan het realiseren van het project Pottenbakkersgang. Concrete toezeggingen voor dit project zullen naar verwachting in 2010 plaatsvinden. Tevens heeft het museum wederom van de Bank Giro Loterij EUR 500.000 ontvangen voor verlevendiging van het museum. Voor de exploitatie van Dingenliefde en Van Gend en Loos is van het VSBfonds (EUR 237.000) en DHL (EUR 32.500) geld ontvangen conform gemaakte afspraken in het verleden.

ACCOUNTANTSMEDEDELING

Wij zijn van oordeel dat het verkort financieel verslag 2009 van Stichting het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem op juiste wijze is ontleend aan de jaarrekening 2009. Bij deze jaarrekening hebben wij op 12 april 2010 een goedkeurende accountantsverklaring verstrekt.

Voor het inzicht dat vereist is voor een verantwoorde oordeelsvorming omtrent de financiële positie en de resultaten van de Stichting dient het verkort financieel verslag 2009 te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij op 12 april 2010 verstrekte goedkeurende accountantsverklaring.

Arnhem, 12 april 2010

KPMG ACCOUNTANTS N.V.
C. in't Veld RA

I HOOFDFUNCTIE EN RELEVANTE NEVEN-FUNCTIES LEDEN VAN DIRECTIE EN RAAD VAN TOEZICHT *

Directie

De heer drs. P-M Gijsbers
Algemeen Directeur
Lid Adviesraad RBT KAN (regionaal bureau voor oerisme knooppunt Arnhem-Nijmegen)
Lid Alumniraad Radboud Universiteit Nijmegen

Mevrouw ing. A.M.C.J. Ponsioen
Directeur Bedrijfsvoering
Lid Raad van Toezicht Boekman Stichting Amsterdam
Bestuurslid Kröller-Müller Fonds te Otterloo
Lid Raad van Advies CASA te Arnhem
Voorzitter Stedelijk Netwerk te Arnhem

Raad van Toezicht

De heer dr. A.H.E.M. Wellink
President De Nederlandsche Bank
Voorzitter Koning Willem I Stichting
Voorzitter Raad van Toezicht Universiteit Leiden
Lid Raad van Bestuur en Algemene Raad ECB

Mevrouw N.Y. Albayrak-Temur
Voorzitter Raad van Bestuur Centraal Orgaan opvang asielzoekers
Lid Raad van Toezicht VeerStichting
Bestuurslid Atlantic & Exchange Program
Juryvoorzitter Diversiteitsprijs Politie Nederland
Lid Raad van Toezicht Medisch Centrum Haaglanden
Lid Bestuur Oranje Fonds
Lid Geletterdheidsforum A tot Z

Mevrouw Prof. dr. E.A. van Zoonen
Hoogleraar Media en Populaire Cultuur,
Universiteit van Amsterdam

De heer drs. H.A. Doek
Lid Eerste Kamer der Staten Generaal
Lid Bestuur NJO: Nederlandse Orkest- en Ensemble-Academie te Apeldoorn
Lid Bestuur Introdans te Arnhem
Voorzitter Raden van Toezicht Geldersch Landschap/ Geldersche Kasteelen te Arnhem
Voorzitter Raad van Toezicht Karakter te Ede
Lid Vereniging Aegon N.V. te Den Haag

Lid Raad van Toezicht Hannema de Stuers Fundatie te Heino/Zwolle
Lid Bestuur Nederlands Kamer Opera Festival te Zwolle
Lid Raad van Advies Nationaal Park de Hoge Veluwe te Hoenderloo
Commissaris Robbers & Van den Hoogen B.V. te Arnhem
Commissaris Oost NV te Enschede

De heer drs. J.P. de Jong
Zelfstandige adviespraktijk 'Achter de Duinen'
Vice-voorzitter Raad van Toezicht HIVOS te Den Haag
Vice-voorzitter Raad van Commissarissen Stichting Mitros Wonen te Utrecht
Lid Raad van Toezicht Kunstgebouw te Rijswijk
Voorzitter Voordrachtscommissie Vereniging Toezicht-houders Woningsector
Lid Raad van Toezicht Diergaarde Blijdorp te Rotterdam

De heer drs. R.J.X. Wanders
CFO en lid hoofddirectie ANWB B.V.
President Commissaris KNAC Services B.V.
Lid Raad van Commissarissen Reis- en Rechtshulp N.V.
Lid Raad van Commissarissen ANWB Reizen B.V.
Lid Raad van Commissarissen UVM Verzekeringsmaatschappij N.V.
Lid Raad van Commissarissen Unigarant N.V.
Vice voorzitter Stichting ANWB Pensioenfonds
Bestuurder Stichting Administratiekantoor SynVest RealEstate Fund

* Stand van zaken april 2010

II PROFIEL RAAD VAN TOEZICHT

Bij de samenstelling van de Raad is het een vereiste dat expertise op de volgende gebieden vertegenwoordigd is:

- Algehele leiding, management en bestuur;
- Personeelszaken en sociaal beleid, (één lid met deze expertise bij voorkeur te benoemen op voordracht van de OR);
- Geschiedenis of Europese etnologie (beide in combinatie met museale affiniteit);
- Openbaar bestuur;
- Marketing en promotie;
- Toerisme en recreatie;
- Interesse van consumenten van cultuur, jongeren-cultuur en nieuwe media;
- (Basis- en voortgezet) onderwijs.

Algemeen

Gestreefd zou moeten worden naar een gelijke verdeling tussen manlijke en vrouwelijke leden, meer multiculturaliteit en een evenwichtige leeftijdsopbouw.

De leden van de Raad functioneren/hebben gefunctioneerd in landelijke netwerken op het gebied van hun expertise en hebben affiniteit met het werkterrein van het Nederlands Openluchtmuseum.

Dit profiel is in 2006 voor het laatst vastgesteld en zal in 2010 opnieuw worden beoordeeld en vastgesteld.

III SAMENVATTING VERANTWOORDELIJKHEIDSVERKLARING

Governance

Het museum heeft een CBF-keurmerk als kansspelbevestigde. In haar nieuwe reglement heeft het CBF de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen verwerkt. Een van de gevolgen is dat elke keurmerkhouders een Verantwoordelijkheidsverklaring op dient te stellen, welke het CBF toegezonden moet worden. De bedoeling van deze verklaring is dat de keurmerkhouders aangeeft hoe een drietal bestuurlijke principes in de betreffende organisatie zijn vorm gegeven. Deze principes zijn:

- onderscheid tussen de functies toezicht houden, besturen en uitvoeren
- het optimaliseren van effectiviteit en efficiency van de bestedingen
- het optimaliseren van de omgang met belanghebbenden.

Bestuur

Het museum kent een tweehoofdig bestuur. Elk directielid heeft een eigen specifieke portefeuille. Beide directieleden zijn gezamenlijk bevoegd; taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn geregeld in een directiereglement, vastgesteld door de Raad van Toezicht.

Uitvoering

Het museum stelt voor elke vier jaar een beleidsplan op, dat qua periode gelijk op loopt met de periode van subsidietoekenning door het Ministerie. Beleidsplan en prestatie-afspraken met het Ministerie zijn de basis van de uit te voeren werkzaamheden. Elk jaar stelt het museum hier van af geleid een werkplan en bijbehorende begroting op.

Toezicht

Het museum kent een strak systeem van toezicht houden op de voortgang en rapportages.

Als toezichthouder fungeert de Raad van Toezicht.

Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn statutair geregeld. De Raad heeft een eigen reglement, evalueert zijn eigen functioneren en beoordeelt de bestuursleden. De Raad kent een Financiële Commissie, eveneens met een eigen reglement. De Raad houdt tevens toezicht op de Stichting 'De Oude Bijenkorf' (de horeca).

Toezicht op behoud en beheer van 's Rijks collecties wordt uitgeoefend door de Erfgoedinspectie van het Ministerie.

Besteding van middelen

Inzet is met de toch beperkte middelen zo maximaal mogelijk de museale taken te kunnen uitvoeren. De basis van de werkzaamheden wordt gelegd door werkplan en begroting van het betreffende jaar. In termen van presentatie kent het museum een zomer- en een winterprogrammering. Doelstelling en resultaten worden in kadernota's vastgesteld, evaluatie vindt na afloop plaats.

Monitoring en bijsturing vindt op verschillende niveau's plaats. Het museum kent een georganiseerde vorm van werkoverleg, vooral van belang als het gaat om onderlinge afstemming en planning van publieks-, educatieve- en onderhoudsactiviteiten.

Nieuwe projecten/presentaties worden pas gerealiseerd zodra de financiering van zowel bouw en inrichting alsmede de kosten van tenminste 10 jaar exploitatie volledig gedekt zijn.

Het museum kan niet functioneren zoals zij doet zonder de inzet van 370 vrijwilligers. Het museum heeft een vrijwilligersbeleid vastgesteld, wat goedgekeurd is door de Raad van Toezicht. De belangen van de vrijwilligers worden behartigd via een vrijwilligersplatform.

Belanghebbenden

Bovenaan staat het Ministerie van OCW, als eigenaar van de collecties en als structureel subsidiënt (jaarslaglegging, prestatie-afspraken). Huisvester van het museum is het Ministerie van VROM (de RGD, gestructureerd overleg). Met de gemeente Arnhem zijn veelvuldig contacten (eigenaresse van de gronden en bosopstanden, bestemmingsplannen, vele vergunningen, waaronder brandweer, horeca, milieu en bouwzaken). Het museum heeft een eigen beveiligingsdienst, daarom zijn er incidentele contacten met het Ministerie van Justitie (vergunning vanwege de wet op de weerkorpsen).

Voor de financiering van nieuwe projecten is het museum mede afhankelijk van fondsen, loterijen, sponsoren en overheden als de provincie Gelderland. Contacten worden gelegd via eigen speciaal hiervoor aangetrokken medewerkers. Sponsoring is maatwerk; het museum heeft een breed pakket aan tegenprestaties ontwikkeld.

De bezoekers zijn een van de belangrijkste spelers, zij komen voor een plezierige dag en daar moet het museum voor zorgen. Daarom wordt er veel aandacht besteed aan gastvrijheid en het krijgen van inzicht in wat de bezoekers vinden (bezoekersonderzoek, maar ook een systeem van klachtenafhandeling). Dit geldt zowel voor individuele bezoekers als voor hen die in groepsverband komen. De groepenmarkt wordt voor het museum steeds belangrijker, daarom wordt veel aandacht besteed aan marketing en sales voor juist dit marktsegment.

Nederlands

Openluchtmuseum

